

K A R D A S

Mėnesinis Mokslo ir Kritikos Žurnalas

No. 5

CHICAGO, ILL., GEGUŽIS-MAY, 1919

METAI VI

“Kardo”

Apžvalga

PAS SAVUOSIUS.

“Lietuvoj” p. N. rašo apie Lietuvos-apšvietą. To straipsnio tikslas darodyti, jogei Lietuviams nėra reikalo mokytis svetur.

“Mes lietuviai apšvietą turime imti tiklai iš mūsų mokslainių iš mūsų universitetų, nes imant apšvietą iš kitatapių mokyklų, nors ir geriausios jos būtų, apart mokslo ir žinių, reikia painioti ir negeistinas svetimitautiškos kultūros piktžoles.”

Mes norime p. N. priminti rusų slaviofilus. Tuo labiau tai darome todėl, kad p. N. nenori jokių būdu dėtis su rusais, nes jie, girdi, “apšvietos dalykuose kur kas žemiau stovi, negu lietuviai.”

Pradžioj devyniolikto šimtmečio rusuose atsirado tam tikra grupė žmonių, kuri ėmė skelbti, kad rusams esą nereikalinga “skolinti” kultūrą iš vakarinės Europos. Girdi, mes rusai turime jieskoti išganymo tik savyj. Bukime originaliais. Apsibudavokime chiniečių siena ir neįsileiskime jokių idejų iš svetur. Mokykimės pas sąuosius. Skaitykimė tik savo, namie augintų, “genijų” raštus. Tik tuosyk mes susilauksime išganymo.

Ta grupė žmonių liko apkrikštyta slaviofilais. “Patriotai savo tėvynės ir niekšai patis sau,” sakydavo juokdariai.

Slaviofilų pastangos nuėjo niekais. Nesamoningumas jų išvadžiojimų buvo aiškus kiekvienam, kuris galėjo dar sveikai protauti.

Ir štai lyginai tokį pat dalyką p. N. perša lietuvianis. Tai savo rūšies lietuviofilas.

Bet reikia manyti, kad lietuviai visgi nebus “dideliais patriotais savo tėvynės ir niekšais patis sau”...

Dabar jau chiniečių sienos nebegalima muryti. Reikia akstinti žmones, kad jie pasirupintų įsigyti nuo kulturingų tautų kuo daugiausia žinių, o ne drausti juos nuo to. O kad daryti “nors ir ne žmoniškai, bėle kitoniškai” — nereikia turėti didelės išminties.

TUŠTUMAS.

Sedgwick, kalbėdamas apie viduramžius, užreiškė, jogei tasai laikotarpis mokslo besivystymo istorijoje gali būti pavadintas tuštumu. Ant ištisų dviejų šimtų metų fiziškų mokslų progresas liko sustabdytas. Vatikanas apibriežė ratą ir pasakė: “Toliau tos linijos niekam nevalia eiti. Ir beveik niekas nedrįso peržengti tą liniją.

Taip, taip. Kunigijos viešpatavimas padaro tuštumą žmonių progreso istorijoj.

Krikščionybės nuopelnas.

„The Catholic World“ pagal visas logikos taisykles daro dinėja, kad krikščionybė daug pasidarbavo prie „sušvelninimo“ karių. Girdi, dabar jos mesančios taip nuožmios, kaip budavo seniau. Ir apskritai, mušian tikinčios tautos karės metu esančios žiauresnės, negut „visais atviliomis“ krikščioniškos tautos.

Well, kaip matyti bažnyčia visgi lavina žmones. Sakysime, indijonai be jokių ceremonijų skalpodaavo savo aukas. Panašiai elgiasi ir kitos laukinės tautos. Tai žiauru, ar ne? Gi krikščionys jau „suminkštėjo.“ Jie tokių dalykų jau nebedaro. Ir netolimose ateityj, reikia manyti, bažnyčia „išvysytys“ savo paklusnuiosius net iki laipsnio to pono, kuris lupa savo muzikui kailį ir mandagiai prašo: „Dabar apsiversk ant kitos pusės, jei loska“...

K A R D A S

(SWORD)

Published every month by
Lithuanian Freethinkers' Federation of America
at 1443 N. Paulina Street, Chicago, Ill.

SUBSCRIPTION PER YEAR

In the U. S. of N. A. \$1.00

In Canada and Europe \$1.25

Single copy 10c.

Mokslo, Literatūros ir Kritikos žurnalas.

Leidžia

Lietuvių Laisvamanių Federacija Amerikoje.
1443 N. Paulina Street, Chicago, Illinois.

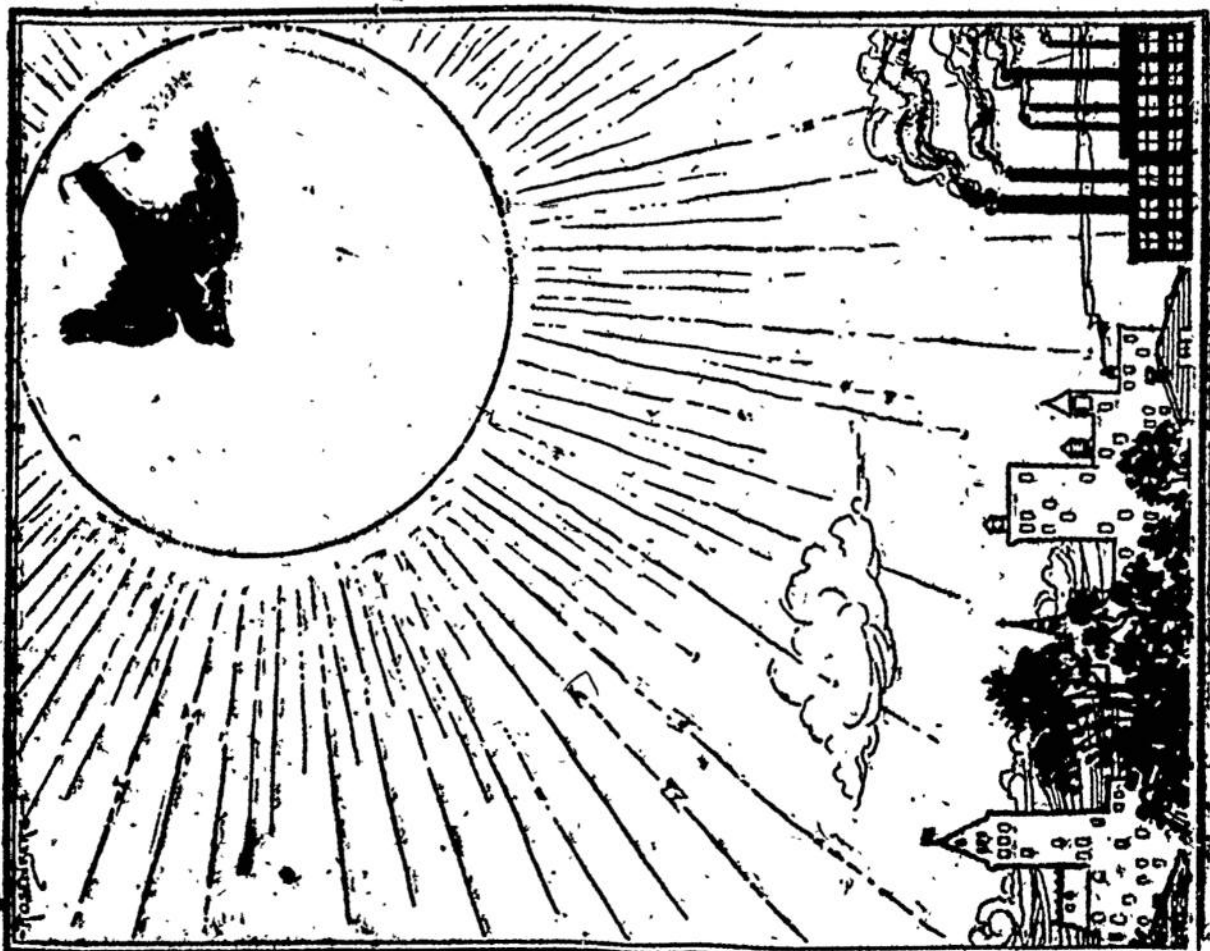
PRENUMERATA METAMS:

Amerikoj \$1.00

Kanadoj ir Europoj \$1.25

Pavienis numeris 10c.

Entered as second class matter Nov. 16, 1918, at
the Post Office at Chicago, Illinois, under the
Act of March 3, 1879.

Jau laisvės saulutė teka.

GIORDANO BRUNO

Bruno gimė 1548 m. Jo tėvai buvo paprasti žmonės—neapdovanoti turtais. Apie jo kūdikystės metus beveik nieko nežinoma. Kur-ne-kur jo raštuose galima užtikti išsireiškimų, paliečiančių kūdikystės dienas. Vienoj vietoj jis sako, kad pirmose savo gyvenimo dienose jis nežinojęs, kas tai yra meilė. Jis buvęs apiplėštas. Esą tik meilė daranti gyvenimą pakenčiamu. “Kiekvieno vaiko teisė,— kuris yra pasiūstas į šį pasaulį prieš savo valią kovoti ir kentėti,— yra būti mylimu. Tik meilė daro gyvenimą galimu.”

Tikresnių žinių apie Bruno gyvenimą turime tik nuo 22 metų jo amžiaus. Tuosyk jis būvo dominikonų minyku. Jis atkreipė dėmesį todėl, kad neįtikėjo savo “ponams.” Jo svarbiausias nusidėjimas prieš dvasišką “nacionalistą” buvo tas, kad jis užreikšė, jogei “popiežiaus neklaidingumas” paliečia tik dvasiškus dalykus, o ne medžiagiškus.”

Reikia pastebėti, kad nelabai senai tokią pat mintį išreiškė kardinolas Gatolli. Bruno liko rubaustas už tai, o Gatolli nešioja raudoną skrybėlę. Vakarykščios herezijos tampa šiandieninės bažnyčios tiesomis.

Bažnyčios atsinešimas į Koperniką buvo žiaurus. Ji ne tik neatkreipė dėmesio į jo mokslą, bet ir jį patį ėmė skaityti protiniu paliegėliu.

Bruno negalėjo susitaikinti su tuo. Jam buvo labai svarbu išrišti klausimas, ar saulė sukasi apie žemę, kaip dvasiškija makino, ar žemė sukasi apie saulę, kaip kad tvirtino Kopernikas. Jis priėjo prie išvados, kad Kopernikas buvo teisingas, ir išreiškė tai viešai. Jam buvo įsakyta nebeskaityti daugiau lekcijų iš astronomijos srities, o atsiųsti dvasiškiems dalykams. Bet Bruno priešinosi. Jis reikalavo, kad jam būtų pa-

vėlyta manyti ir kalbėti apie žvaigždes tai kas jam patinka. Esą tai tik nuomonių skirtingumas. Niekas neturi tikrų žinių. Net pats popiežius nežino galutinę astronomijos faktų. Ir jeigu Koperniko teorija buvo tik hipotezė,— tokia jau hipotezė buvo ir Ptolomėjaus teorija, kurią išpažino bažnyčia.

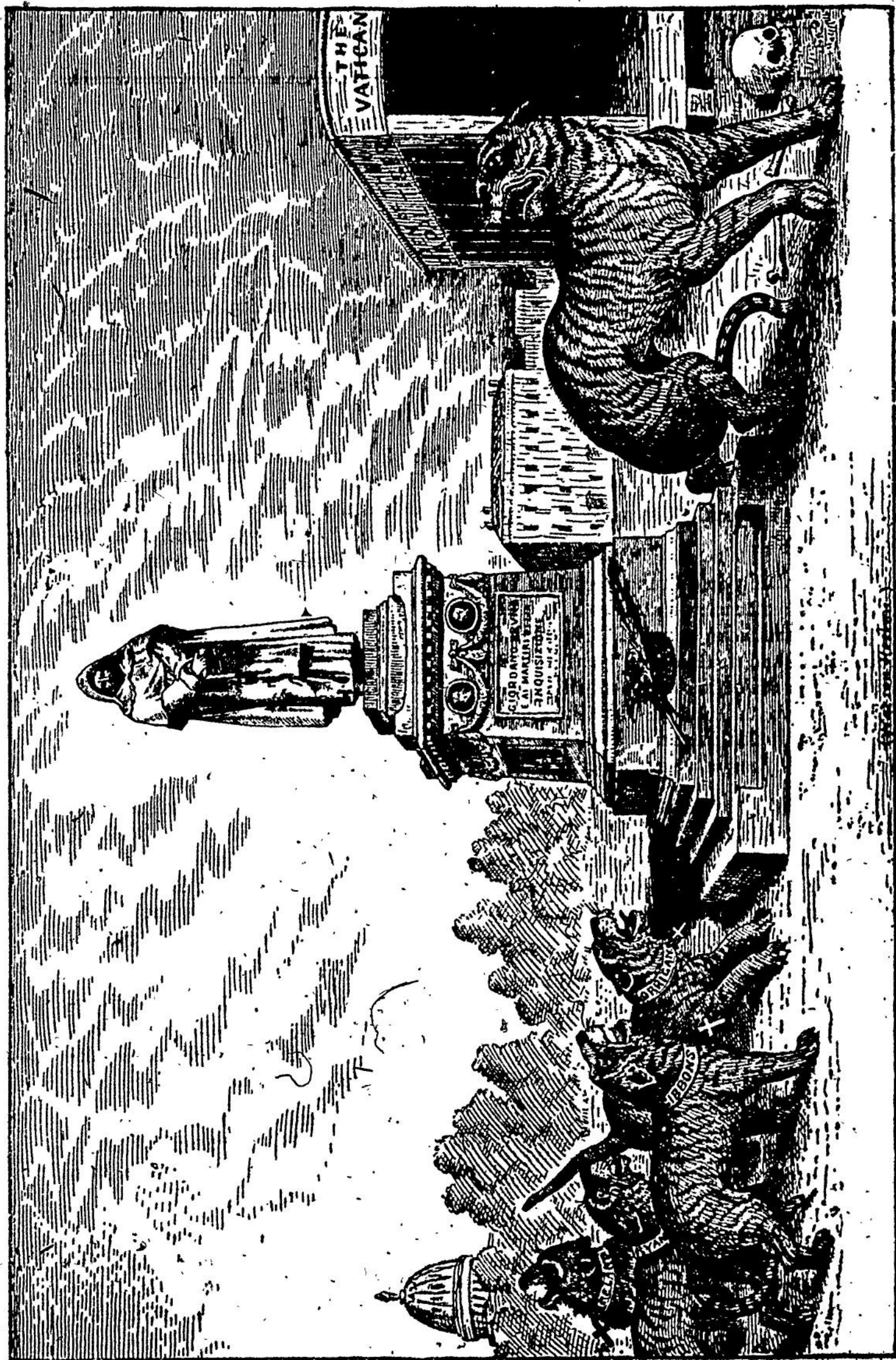
Tuosyk Bruno buvo duotas pasirinkimas: arba nustoti studijavęs astronomiją arba išsižadėti dominikonų stono. Bruno išstojė iš “zokono.” Dabar jis manė, kad nebūtų kliučių išguldinėjimui savo mokslo.

Herezija yra nusidėjimas prieš bažnyčią, bet Bruno negalėjo permąstyti, kaip dvasiinė dogma galėjo užverti savyje fizinio mokslo faktus, kadangi nuolat buvo atidengiami nauji faktai. Jis tuo laiku dar nežinojo, kad didžiūna žmonių tikėjo, jogei popiežiai, kardinolai ir kunigai “žino viską.” Abejoti apie jų žinių teisingumą reškė tą patį, ką abejoti bažnyčios mokslo teisingumui. Kaip žinia, bažnyčia nesipriešina mokslui,— ji priešinosi tik herezijai. Besplėtojančiam mokslui ji priešinosi tik todėl, kad jis bažnyčiai atrodė herezija. Kuomet Bruno nesutiko su kunigų aiškinimais, jis tuo pat metu nesutiko su bažnyčia.

Jis buvo perspėtas apšviesti Rymą — jo gyvastis buvo pavojus. Jis pabėgė į Genovą, Kalviną buveinę. Čia tikrai jis manė galėsiąs liuosai rašyti ir kalbėti.

Be... Protestonai dar mažiau pailsė apie mokslą, kaip minykai, ir “herezija” Kalvinui buvo taip jau serioziškas dalykas, kaip ir jo konkurentui, Rymo popiežiui.

Genevos protestonai mažai atkreipė dėmesio į Bruno — jie nieko negirdėjo apie Koperniką, o žvaigždžių sukimosi nieko jiems nereiškė, nes “svieto pabaigą” visvien ne-

GIORDANO BRUNO'S PAMINKLAS.

betoli. "Mokytieji žmonės" darė matematiškus išskaitliavimus, paremtus ant Senojo Testamento pranašavimų, kas dėl dienos ir mėnesio, kuomet angelas su triubu apteikė "sudną dieną." Bruno bandė darodyti visų tų spekuliacijų nepamatingumą. Bet rezultate jis užsitarnavo bedievio vardą ir liko priskaitytas prie pavojingųjų.

Iš Genevos Bruno nuvyko į Lyons, o iš ten į Paryžių. Čia jis pasiliko kelis metus ir skaitė lekcijas universitete, 1581 m. jis nuvyko į Angliją.

Bruno pažino penkias kalbas. Jo gyvumas ir iškaltumas žavėjo tuos, su kuriais jis susudurdavo. Anglija jį priėmė "šiltai." Greville perstatė jį karalienei Elzbietai. Pastaroji pakvietė jį perskaityti palociui lekciją. Jis sutiko. Labai galima, kad lordai ir didžiausios ponios paliopė savo tarnams išbudinti juos, kuomet lekcija bus užbaigta, kad jie galėtų apdovanoti lektorių aplodismentais ir pasveikinti...

Oxfordo universitete jis dalyvavo debatuose. Ten pastebėjo, kad Bruno nepaprastai gerai pažįsta lotynų kalbą. Jam liko pasiulyta profesoriaus vieta. Bet Bruno atsisakė. Esą turįs svarbų reikalą Paryžiu.

Jis sugrįžo į Paryžių ir pradėjo skaityti lekcijas iš mokslo srities. Jo argumentai įtikino vieną ypatingą, mažiausiai, ir ta ypata buvo jis pats, kad bažnyčia absoliučiai nieko nežino apie fiziškus mokslus, kad ji labai daug nežino ir apie dvasiškus dalykus. Bažnyčios tikslas buvo patenkinti žmones, o ne apšviesti juos, nes apšviesti žmonės nebepaisyty bažnyčios. Iš kur tuosyk raudonųjų skrybėlių dėvėtojai imtų turtus?

Bruno pasakė, kad kaip žemė atrodo, "nepajudinama," o šaulė ir žvaigždės sukasi apie ją, tolygiai daugumai žmonių ir bažnyčia atrodo "nusistovėjusia. Bet tikrenybė žemė sukas, o bažnyčia keičiasi.

Bruno pasiulė Paryžiaus vyskupui stoti su

juo į debatus. Vyskupas gerai žinojo, kad tie debatai sukomprometuos jį. Bet kur spēka laimėti negalima, ten reikalinga klasiškai. Iškolioti, išdergti žmogų juk visuomet galima.

Vyskupas iškoneveikė Bruno ir apskelbė, jogei joks dvasiškis nepavels sau nupulti taip žemai, kad stojus su juo į debatus. Girdi, dar Dievas esąs labai mielaširdingas, kad neužleides perkuno ant to heretiko.

Valdžia paklausė vyskupo ir išvyjo Bruno iš Paryžiaus.

Zuricho universitetas pakvietė Bruno. Jam buvo pranešta, kad jis galėsias rašyti ir kalbėti liuosai, kas tik jam patiks. Čia pirmu kartu savo gyvenime Bruno atrado ramų kampelį. Aple jį pradėjo rinktis grupė jaunų žmonių—pasekėjų.

Tuo pačiu laiku iš Venecijos jo buvusieji draugai užprašė atvykti į universitetą — perskaityti seriją lekcijų. Jis sutiko ir iškeliavo į Veneciją.

Tai buvo spąstai. Kaip greit Bruno atvyko į Veneciją, taip greit jis buvo suareštuotas inkvizicijos agentais ir nugabentas į Rymą. Jis liko įmestas į kalėjimą. Kas jam teko ten pergyventi — niekas nežino. Joks žmogus nebuvo prileidžiamas prie jo. Vienok yra žinoma tai, kad Bruno liko pasiulyta išsižadėti "herezijų." Bet jis griežtai atsisakė. Kankinimai irgi negelbėjo. Bruno pasiiliko tvirtas, kai uola. Jis neišsižadėjo savo įsitikinimų.

Septynis metus jis buvo kankinamas kalėjime. Vasario 17 d., 1600 m. jis liko sudegintas ant laužo.

Bet jo dvasios, nenužudė. 300 metų su viršum prabėgė nuo jo mirties. O vienok jis gyvena tarpe mūsų! Ir gyvena tuosyk, kada mūsų nebebus... Skamba jo balsas iš žilos senovės ir akstina kovoti už tiesą, išgirsime....

S A P N A I

I.

Ankstyvoj vaikystėj mane aplankydamo labai keista svajonė. Tās atsitikdavo tada, kada aš ilgokai žiurėdavau per langą į gatvę. Bėgo žmonės ten ir šian, susitikdavo mirgėjo vienas prieš kitą, sustodavo, šypsodavos, modavo rankomis; tratėjo vežėjų vežimas su paniurusiais klausiais arkliais, su susikrupojusiais vežėjais ant kazlų; vyrai, moteris, vaikai, šunys — visas tas be paliovos plaukė ir plaukė ištisomis valandomis gatve.

Ir tada man pradėdavo rodyties, kad žmonės tik prisimeta lokiais susirupinusiiais, skubinciais, šaltais ir svetimais — prisimeta todėl, kad neprisimena, užmiršo ką tai svarbiausio, didelio ir iškilingo. Kartą, viename neužmatomame akimirksnyj perskries per visą pasaulį viena ir ta pati stebėtina, neužmiršta mintis, — ir umai viskas apsisistos. Žmonės, gyvuliai, namai, akmenys, debės padangėj — viskas, viskas, ir gyvas ir negyvas, su nuostaba sujudės, užmirš, nutils ir prisisklausys. Ir tada augštai ant pasaulio aiškiai pasigirs triuba archangelo, šaukianti į baisųjį teisną.

Su virpėjimu vaikiškai širdij, su baimė ir giliu tikėjimu aš laukdavau stebuklo. Laukdavau iki tol, kol tamsia gatve neprasidrikdavo dviem auksiniais retėžiais žiburių ugnys.

II.

Buvo taipgi pas mane vienas baisus sapnas, pasikartojęs beveik kas mėnesį ir kankinęs mane.

Tamsiamė plikame kambaryj kankinosi keletas prislėgtų baimės, drebančių, bejėgių žmonių. Aš taipgi su jais. Niekurie iš mūsų sėdi palei sienas, kampuose ir apka binę rankomis pastatytus kelius paįmąžu linguoja priekyn ir atgal. Kiti drasko sau plaukus. Dar kiti vaigšto priekyn ir atgal, vengia vienas kitą prie susitikimo apsilen-

kiamasis judėjimasis, judėjimasis žvėrių, uždarytų narve.

Bet nė vieno žodžio, nė vieno garso neištaria mūsų lūpos, uslėdėję iš baimės. Mūsų akys, neatsitraukdamos, įsmeigtos, tarsi prikaustytos nematomais siulais žiuri į tą vietą sienoj, kur randasi durys. Laikas nuo laiko jos atsidaro ir tuojais vienas mūsų, be pašaukimo, nuolankiai, žemai nuleidęs galvą, eina ir išnyksta už durų. Durys vėl užsidaro.

Bet ant valandėlės mes visi matome didelį kambarį, užlietą bliškios šviesos, kurioj mėtosi išblyškę, nukankinti šešėliai, girdini riksmus skausmo ir nusiminimo ir pagalias matome jį — Budelį! Jis stovi nesijudindamas, dideliš, stiprus ir rimtas, raudoni rubai ankščiai aptempia jo raumeningą kūną, jo platus veidas išbalęs. Tai — Budelis, ir taip jį vadina todėl, kad paš jį nėra kito kio vardo.

Užsidaro durys, ir vėl tamsa ir baimė. Aš žinau, kad tuoj ateis ir mano eilė. Mirtingame ilgesy aš griebiuos rankomis už galvos ir šnibždu:

Ne... negali burti... Tai sapnas, tai tik sapnas. Aš tuoj išbysiu!...

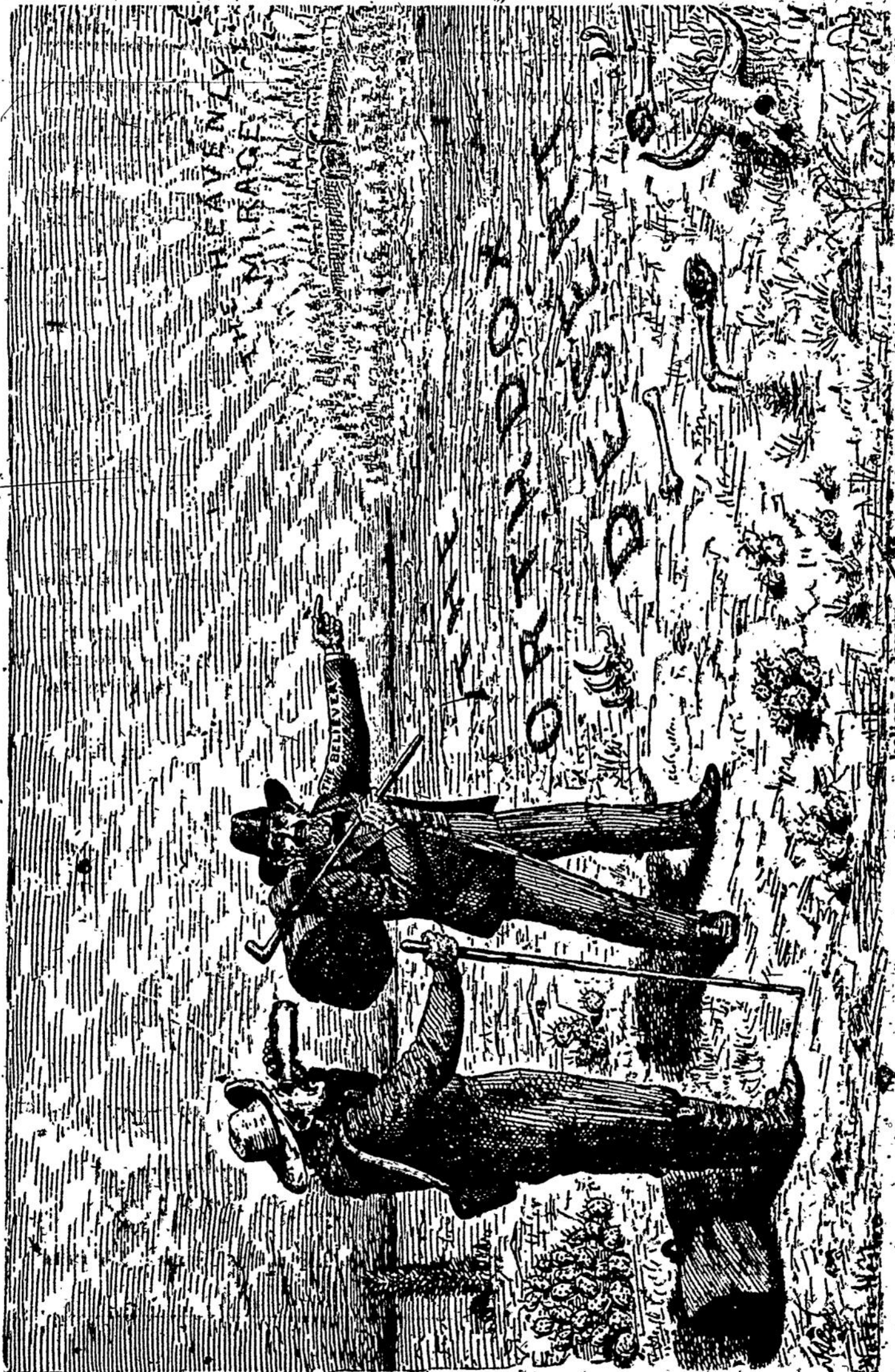
Bet aš neišbundu ir vėl mąstau visas šaldamas ir drebedamas iš baimės:

„Jaigu aš miegočiau, tai nemąstyčiau, kad miegu. Viskas tas gyva, tikrybė: tos nusikimusios bebalsės figūros, kruvinas kambaris, laukiantis manęs — Budelis... Mirtis!“

Atsidaro durys. „Mano eilė,“ — mąstau aš ir nuolankiai atsistoju, jausdamas klai-kumą kiekvienu sąnariu savo kūno. Platus, išbalęs veidas Budelio atsisuka prie manęs. Ir tada aš nubundu.

III.

Bet dabar vis tankiau ir tankiau sapnuojasi man žemė — tas milžiniškas gyvas kamuolis, kuris, sukdamasis juodą, begalinę

kelione i dangy.

nežinomą bedugnę, srieja, pasiduodamas labai tikriems ir slaptiesiems įstatymams. Ir aplinkui žemės — tamsa, tirsta, raudona tamsa, perpildyta išgaravimais kraujo ir kvapšnio lavonų. Tai užgulė ir sutirštėjo ant jos baisus, limpantis košmaras, ir ji dejuoja ir blaškosi sapne ir negali nubusti.

Matau aš savo nelaimingą, puikią, stebėtiną, nesuprantamą tėvynę. Matau ją tarsi įsilytėjusią moterį — išgėdintą, iškoveiktą, paniekintą ir apgautą. Matau ją, neišmatuojamai didelę, nuo Ledinio, vandėnyno iki šiltų jūrų, nuo Vakaų iki pasakiškų Rytų. Ir visa ji pašvaistėje gaisrų, visa apleista krauju ir nuklota lavonais, visa dreba nuo dejavimų ir prakėiksmų. Kruvinas sapnas vaigšto ant jos, ir tame sapne sužvėrėjo šaikos su juoku užmušinėja moteris ir senius, skaldo vaiku galvas į gatvių akmenis, ir toj raudonoj migloj žmonių rankos garuoja nuo kraujo.

Aš matau, kaip visur tiesiasi išdžiuvę rankos ir kaip sausos perkreiptos lupos begarsiai maldauja:

— Duonos!

— Kentėkite! — atsako jiems vieni.

— Tylėkite! — šaukia kiti.

Aš matau žmones su kunais išdžiovintais ugnies, patrukusiais nuo virš jiegu darbo, žmones su sudaužyta džiuvia krūtine.

— Musų darbas — prakeiksmas, nenorime vergijos! — aš girdžiu jų begarsius meldimus.

— Kentėkite! — atsako vieni.

— Tylėkite! — šaukia kiti: — kentėkite vergystę — arba mirtis jums ir jūsų šuniukams.

Ir matau aš taipgi sotus, vemiančius skanų maistą, kuris netilpo į jų pilvus, ir matau nepasitikinčius, ką slepia nuo alkano nedavalytą duonos pluta, ir matau vergus, užmušinėjančius iš nežinystės, ir matau lavonus kankinių paniekintais ir apspjaudytais. Ir tada tai man pradeda rydyties, kad greit pabus sukrūvintas pasaulis. Vaidinausi man, kad kartą, naktį ar dieną, taip gais-

rų, prievartos, kraujo ir dejavimų pasigirs pasaulyj kieno tai ramus, protingas, sunkus žodis — suprantamas ir džiugusmingas žodis. Ir visi pabus, giliai atsikvėps ir praregės. Ir patys savaimi nusileis taikomi šautuvai, iš gėdos parais veidai sotųjų, šviesa užsidegs veidai nepasitinkinčiųjų ir silpnųjų, ir ten, kur buvo kraujas, išaugs puikios gėlės iš kurių mes nupinsime vainikus ant kapų kankinių. Tada vakarykštis vergas pasakys: nebėr daugiau vergijos. Ir popas pasakys: nebėr pasaulyj pono, apart žmogaus! O spinduliuojanti, nubudusi žemė pasakys visiečs maloniai: vaikai! eikite prie mano krutų, eikite visi, lygūs ir laisvi. Aš pavargau nuo pertekliaus pieno.

IV.

Aš tikiu: baigiasi sapnas, ir eina prabudimas. Mes prabundame prie šviesos ugninės ir kruvinos aušros. Bet tai aušra ne nakties, o ryto. Švinta dangus virš mūsų, ryto vėjas šlama mėžiuosė! Bėga tamsios nakties vaidyklos. Draugai! Eina diena laisvės!

Amžina garbė tiems, ką žadina mus iš kruvinų sapnų.

Amžina atmintis kankinių šešėliams.

Vertė K. Baronas.

Audrai siaučiant sunku besulaikyti karunas ant galvų.

DARVINIZMAS

Raštiški debatai tarp K. Augustinavičiaus ir A. Margerio.

Darvinizmo Graborius

I.

Darvino veikalas "The Origin of Species" savo laiku sukėlė didžiausią truksmą pasaulyje. Darvinui buvo primetama, kad jo išvadžiojimai esą "nemoksliski". Girdi, jiems truksta logiškumo. Tuosyk Henry Fawcett kreipėsi į paskilbusį filosofą ir logiką John Stuart Mill, prašydamas jo išreikšti savo nuomonę kaslik Darvino logikos. Mill užreiškė, jogei Darvino išvadžiojimai pilnai atsako logikos reikalavimams. Ne, daugiau to: jie esą induktyvio galvojimo pavyzdys.

Fawcett pasiskubino apie tai pranešti Darvinui. Darvinas atsakė laišku sekamo turinio:

"Vargiai Tamsta galėjai pasakyti man, kas nors, kas būtų suteikęs man daugiau smagumo, kaip pranešimas apie p. Mill'o nuomonę. Prieš tamstos kritikos pasirodymą aš buvau bepradėdęs manyti, kad gal aš visai nesuprantu, kaip reikia moksliskai galvoti."

Vėlesniais laikais žmonės, kurie patys moka logiškai protauti, nė nebandė primesti Darvinui nelogiškumą. Bet p. Margeris be jokio dvejojimo pakartotinai sako, kad Darvino užreiškimai esą beprasmišiai ir absurdiški. Iškalno atsiprasau savo oponento ir skaitytojų, jei kartais man atsakymas pasirodytų jiems per daug šurkščių. Ką daryti, — aš pastatytas į tokį padėjimą, jogei noroms-nenoroms priverstas esu pasakoti savo oponentui neįgalonių dalykų.

Pradedu.

Gal kai-kuriems skaitytojų yra žinoma Krylovo sėkmė "Bezdzionė ir Veidrodīs." Ten atpasakota sekamas atsi-

tikimas. Kartą bezdzionė išvydo veidrodyje savo paveikslą. Tasai paveikslas į ją padarė tokį sloginantį įspūdį, jogei jį atsi-grižus į lokį tarė: "Jei aš nors truputį bučiau panašus į tą sutvėrimą, tai pasismaugčiau." Lokis ramiai atsakė: "Kumute, ar negeriau būtų, jei pasižiūrėtum į save!"...

Esu tikras, kad p. Margeris būtų mažiau prirašęs absurdo, jei nebūtų jų jieskojęs pas Darviną, bet savo galvojimuose...

Klausykite:

"Jonas, sutikęs mane, pasakoja, kad jo brolis, beplaudamas langus, nukrito nuo dešimto augšto ir užsimušė. Aš klausiu jo: "Ar tai teisybė, ar tai faktas?" "Tai neuzginčijamas faktas," atsako jis man. Aš, betgi, netikiu. Jis tada nurodo laiką, vietą ir kaip tas atsitiko. Bet ir tai aš vis dar netikiu jam. Ir aš turiu tam priežastį. Štai ve, sakysime, aš visai nieko nežinau apie gravitacijas (pritraukimo tiesas); aš niekad nemačiau jokį kuną puolant; todėl aš tikiu, kad jo brolis nenupuolė, bet ore kybo. Jonas, nelaukdamas nieko, paėmė akmenį ir išmetė į augštą. Kaip bematant, akmuo nupuola. Tada aš turiu pripažinti gravitacijos tiesas ir tikėti, kad Jono brolis nukrito nuo dešimto augšto ir užsimušė. Kodel aš turiu tikėti? Todėl, kad faktas duria man į akis."

Dievo malonė, kad Darvinas nemokėjo taip "logiškai" galvoti... Tuosyk niekas nežinotų, kad kada tai, kur tai gyveno kokis tai Darvinas. Jo vardas būtų jau senai užmirštas.

Je, stebėtina p. Margerio logika! Jis nežino, kas svarus kunai puola, bet pamatęs, jogei išmestas akmuo nukrinta, tuoj prieina prie išvedimo, kad Jono brolis nukrito nuo dešimto augšto ir užsimušė.

Nežinau, ar tai metafizika ar poezija, bet aš joje nieko, nič-nieko nesuprantu. Aš jokiū būdu neįsivaizdintu, kaip p. Margeris galėjo įtikėti, jogei Jono brolis užsimušė... Ka turi bendro akmuens nukritimas su užsimušimu? Juk p. Margeris sakosi, kad prieš tą "experimentą" jis nežinojo, kad svarūs kunai puola. Aiškus dalykas, kad jam neteko "gindėti" jogei žmonės krinta nuo augšto. Vadinas, jis negalėjo žinoti, kas pasidaro su žmonėmis kurie nukrinta nuo augšto. Bet magiškas akmuo, ypač dviasia šventa, apšviētė jo protą ir susyk darodė: 1) kad Jono brolis nukrito ir 2) užsimušė.

Kad Jono brolis nukrito, žinoma, tas "experimentas" galėjo darodėti, bet kad jis turėjo nukritęs ir užsimušti — tai nedarodė. Svarių kunų puolimas nereikia, kad jie turi ir užsimušti. Akmuo juk "neuzsimušė." Apie tai, kas nukritęs užsimušė, o kas ne, — žmonės sužinojo iš patyrimo. Ir jei p. Margeris nežinojo, kad žmonės krinta ir užsimušė, tai jis tamė galėjo įsitikinti tik dvejopu būdu: nustumdęs kitą žmogų (geriausią — tą savo metafiziką draugą) nuo dešimto augšto arba pats nupuls iš ten...

Ir tą savo "klasišką" pavyzdį p. Margeris liepia skaitytojams atsiminti. Esą tai bus naudinga jiems visam gyvenimui. Tikrai taip. Jei kas rengtų lietuvių kalboje logikos rankvedėlį, tai aš, iš savo pusės, patarčiau paimiti šį pavyzdį ir įdėti į tą skyrių, kur iliustruojama neologiški išvadžiojimai. Geresnio pavyzdžio visvien saska surasti.

II.

Su mano sakiniu p. Margeris neparastai žiauriai elgiasi. Jis be jokio pasigulėjimo kapoja jiems tai galvas, tai uodegas, ir suvjo pasitenkinimui, darodo, kad juose nėra prasmės. Kur reikia, jis nesidrovi ir pabrūkta atskirus žodžius. Visa tai, žinoma, parodo p. Margerio sumanumą, bet, iš kitos pusės, parodo ir tai, kad jam dar laikraštinė oika "neparasyta." Tokis elgimos mažai kuo skiriasi nuo gembleriaus "mach-

sacijų," su pagelba kurių jis išlošia lošą. Bet tiek to. Eikime prie paties branduolio.

Pirmame savo straipsnyje aš bandžiau išdėstyti Darvinizmo esybę. Kaip skaitytojais atsimena, gamtišką parinkimą Darvinas skaito svarbiausiu faktorium naujų veislių atsiradimui. Gi p. Margeris kategoriškai sako, kad gamtiškas parinkimas neišrytuliavo naujų veislių. Štai jo žodžiai:

"Sakyti, todėl, kad gamtinis parinkimas "turi išrytuliuoti" naujas veisles, — ir faktiškai žinant, kad jis dar nei vienos veislės neišrytuliavo, — yra pilnutėliai beprasmiškas kymas."

Gal būt. Bet nedaug prasmės tėra ir pasakyme "faktiškai žinant." Man būtų ytin įdomu išgirsti "faktišką" darodymą, kad gamtiškas parinkimas neišrytuliavo nei vienos veislės.

Kiekvienas žino, kad gyvulių augintojai su pagelba parinkimo gali išrytuliuoti pageidaujamas veisles. Jie palieka veislei tik tuos gyvulius, kurie labiausia atsako jų tikslams. Darvinui reikėjo tik parodyti, kad gomtoji irgi yra ta spēka, kuri daro parinkimą. Kadangi gyvūnų skaičius maždaug pasilieka pastovūs, tai aišku, kad tik mažytė dalėlė užgimusių gyvūnų pasilieka gyventi. Ir vaikas gali suprasti, jogei išlieka gyvais tik tie gyvūnai, kurie yra labiausia pritaikinti prie aplinkybių. Kad tokis parinkimas egzistuoja gamtoje, — to, turbūt, niekas neužginčys.

Bet kokiu būdu tas parinkimas, gamtiškas, gali išrytuliuoti naujas veisles?

Paskilbęs rusų mokslisininkas Šmankevičius 1874 m. Odessoje padarė nepaprastai indomų bandymų su vėžiukais.

Dalykas tokis. Pasaulyje yra keletas rūšių labai mažų vėželių. Jie yra žinomi kaip Artemia (tokis jų vardas). Kai kurios rūšis tų vėželių (Artemia milhausenii) gyvena jurių vandenyje, o kitos (Artemia salina) — beveik prėskame vandenyje. Tie vėželiai skiriasi vienas nuo kito savo kūno struktūra. Artemia salina uodegos yra ap-

augusios šėriais. Ant jų pastebinama maži išsikėlimai mėnos. Tuo tarpu jurių vėžliai neturi nė šėrių, nė išsikėlimų. Šmankevičius prigaudė daugybę tų vėželių ir ėmė juos veisti tam tikrose bonkose. Vienoj bonkoj gyveno Artemia salina, o kitoj artemia milhausenii. Šmankevičius sumanė sekamą dalyką: į bonką, kur gyveno artemia salina jis pradėjo po truputį berti druskos. Įbers druskos — ir laukia, kol užgims nauja gentkartė, o paskui pridės vėl truputį druskos, ir vėl laukia. Tatai šmankevičius pakartojo daugybę kartų. Ir kas pasirodė? Jam bematant iš vienos vėželių veislės pradėjo vystytis kita. Artemia salina pamažėl pradėjo keistis: iš gentkartės į gentkartę jų uodegos darėsi bukesnės, o šėriai vis nyko ir nyko. Galų-gale jų uodegos pasidarė suvis tokiomis, kokias turėjo jurių vėžliai. Aiškus dalykas — kuno struktura tų gyvūnėlių persimainė pati savaime.

Bet šmankevičius nesustojo ant to. Jis paėmė tuos pačius vėželius ir pradėjo juos pratinti prie suvis prėsko vandens, kokis randasi upėse. Tai jis darė ilgai ir atsargiai. Ir kas gi išėjo? Vėžliai pradėjo mainytis. Iš gentkartės į gentkartę užgimdavo vis daugiau ir daugiau vėželių su skirtingu kuno subudavojimu, kol, ant galo, išsirytiavo suvis nauja vėželių veislė. Tos veislės vėžliai vadinasi "branchipus". Branchipus žymiai skiriasi nuo artemia salina. Jų ir kojos kitokios, ir uodega skirtinga, ir net vidujinis kuno subudavojimas netokis, kaip pas artemia salina. Aiškus dalykas, — ir šiame atveįjį iš vienos vėžių veislės išsirytiavo kita, nauja veislė.

Bet kodėl tatai galėjo atsitikti. Pasidarė tai maž-daug sekamu būdu: bonkoj gyveno kelios tūkstančios mažų vėželių vienos ir tos pačios veislės. Vieni jų buvo didesni, kiti mažesni. Vieni turėjo storą odą, kiti ploną. Vieniems buvo lengviau pakelti vandens permainą, kitiems sunkiau. Kaip tik vanduo pasidarė truputį suresnįs, tuoj visi vėžliai pajuto tai. Kaip ir, paprastai, visi ne-

ištvermingieji pradėjo sirgti, o tai ir mirti. Vandens permaina pasirodė netinkama daugybei vėželių vienos ir tos pačios veislės, — visiems tiems, kurių kuno struktūra buvo blogiau pritaikinta prie vandens permainos. Tokie vėžliai pradėjo silpnėti, ir žuti. Gyvais išliko tik tie, kurie pasirodė geriau pritaikintais prie naujų aplinkybių. Iš jų užgimė nauji gentkartė. Su nauja gentkarte pasikartojo ta pati istorija: neįstvermingieji ir blogiau pritaikinti prie aplinkybių sunyko ir išmirė, o išliko tik rinktiniai. Su tos gentkartės nauja gentkarte vėl išliko tas pats. Tokiu keliu dalykas ėjo ir toliau, ir galų gale atsitiko štai kas; visi neįstvermingieji ir šiaip ar taip nepritaikinti prie aplinkybių žuvo ir nepaliko gentkartės. Išliko gyvais tik tie, kurių kunas buvo geriau ir tvirtiau subudavotas. Jie ne tik patys išliko gyvais, bet paliko ir gentkartę. Naujoji gentkartė suprantama, irgi buvo visokių vėželių. Bet silpnėsieji žudavo. Tas pats atsitiko ir su trečia, ketvirta, ir su visomis kitomis gentkartėmis. Ir štai tokis parinkimas kartojosi ir kartojosi pats savaime be jokios pašalinės pagalbos. Persimainius gyvenimo aplinkybėms kitaip ir negalėjo būti. Galų gale, po ilgo gentkartių mainymos, išliko gyvais tik tokie vėžliai, kurie yra gerai pritaikinti gyvenimui naujame vandenyj. Bet tokiam gyvenimui reikalinga visai skirtingas kuno subudavojimas. Aiškus dalykas, kuno subudavojimas turėjo persimainyti. Tatai ir atsitiko tikrenybėj. Pavyzdžiui, persimainė odos storumas. Tų vėžių oda, kurie priprato gyventi surame vandenyj, pasidarė daug storesnė. Kodėl taip? Delto kad ištvermingesniais vėželiais pasirodė tie, kurių oda buvo storesnė. Iš tų vėželių išliko gyvais ir paliko stipresnę gentkartę tie, kurių oda buvo dar storesnė, nes į juos vandens peramina neatsiliepė pražūtingai. Gi iš tų storodžių geriau gyvenosi/tiems, kurių oda buvo storiausią. Suprantama, kad tas pats pasikartojo ir jų gentkartėj, ir gentkartės naujoj

gentkartėj. Visuomet mažiausia pražudavo tų vėželių, kurių odos buvo storiausios. Galų gale tik storodžiai vėželiai pasiliko. Plonodžiai vėželiai turėjo žuti.

Vadinasi, išėjo taip, kad visos veislės vėželių oda pastorėjo. Pats savaine suprantama, kad tai įvyko ne staigu, bet po ilgo gentkarčių mainymos.

Panašiai perismainė ir kitos kūno dalys, pavyzdžiui, uodega, galvos struktūra, šeriai, etc. O tai reiškia, kad iš vienos vėželių veislės išsirutuliavo nauji veislės: ainiai nebebuvo panašūs į savo protėvius.

III.

P-as Margeris kartais pavartoja ir humorą (žinoma, skolintą). Jis rašo:

"Na, gerai, sakysiu, lai nukrypimas buna bent ant tiek įžymus, kad ant rudo meškos kailio pasirodė baltas plėtnas, daleiskime, sidabrinio dolerio didumo. Bet kam čia jau buti taip konservatyviu (skupiu), verčiau sakysim, kad tas plėtnas iš syk pasirodė čielo "pajaus" didumo. (Jei neapsirinku, Conn sako "blyno" — K. A.). Dabar šitas plėtnas, pasivaduojuojant kovos už buvę esenciją (prigimčia), ar gali mešką padaryti tvirtesne ar greitesne už kitas meškas? Arba, ar gali jinai, turėdama tą baltą plėtną, pasekmingiau kovoti su savo priešais ir aplamai aplinkybėmis. Jeigu ne, tad gimtinis parinkimas neturi jokio reikalo šitą (su plėtnu) mešką palikti, o kitas, kurios neturi tokio plėtno, sakysime nukrypimo, sunaikinti."

Toliau p. Margeris priveda Spencerio pavyzdį ir visą eilę Conn'o užmetimų:

Paviršutiniai žiurint tie užmetimai atrodo labai svarbiais. Bet ištikrųjų jie yra stiprus tik ant popiero.

Tie, kurie daro tuos užmetimus, parodo savo nesupratimą gamtiško parinkimo veiksmų ir nežinojimą organų sanatnašumo (koreliacijos) apsireiškimo.

Gamtiškas parinkimas turi reikalą su čielu organizmu, kaip tokiu. Jis leidžia

gyventi tik tiems gyvanams, kurių visas organizmas yra geriau pritaikintas prie aplinkybių.

Fiziologai kas metą vis labiau ir labiau atkreipia dėmesį į organų sanatnašumą organizme.

Gyvuno organai nėra atskiros vienetės. Negalima permainyti vieno organo, kad tuo pačiu nepadarius įtaikos į kitą organą arba net į visus.

Įvairavimas vieno organo parastai išaukia įvairavimą ir kitų organų. Jeigu, sakysime, spēka yra labiausia reikalinga tūlami gyvunui, tai gamtiškas parinkimas paliks tuos gyvūnus, kurie atsižymi savo spēka. Tačiau tie "išrinktieji" gali turėti kitas ypatybes, pavyzdžiui, trumpas kojas arba ypatingą spalvą. Tokiam atvejy, gamtiškas parinkimas išrytulinuos netesioginiu būdu trumpakojus gyvūnus su ypatinga spalva. Ta spalva gali būti ir blėdinga, jos savininkui. Ji daro gyvūną pastebiamu priešais. Vienok, pasidėkojant savo spēkai, gyvūnas išliks gyvu, kuomet jo silpnesnis bendras, kuris turi ir nepastebėjamą spalvą, turės žuti. Tokiu tai keliu gamtiškas parinkimas išvysto kartais ir visai nepageidaujamas gyvūnui charakteristikas.

Tą sanatnašumo tiesą Darvinas labai gerai suprato. Sanatnašumą mes galime apsklentiti, kaip prigulėjimą vienos nuo kitos dviejų ar daugiau ypatybių. Labai tankiai pasitaiko, kad koki nors ypatybė niekuomet neapsireiškia skyrium. Ji visuomet yra lydžiamia antraeilės ypatybės. Darvinas rašo:

"Trumpaplaukiai šunys turi netobulus dantis; ilgaplaukiai gyvūnai, kaip yra tvirtinama, turi ilgus ragus; karveliai, turintys trumpus snapus paprastai atsižymi mažomis kojomis, gi turintys ilgus snapus — didelėmis kojomis.

"Todėl, jeigu žmogus daro parinkimą, norėdamas išvystyti kokią nors ypatybę gyvūne, jis neišvengiamai perkeis ir kitus gyvūno organus."

THEN CHRIST RODE THE ASS.

NOW THE ASSES RIDE CHRIST!

SENOVĖJ KRISTUS JOJO ANT ASILO, O DABAR ASILAI JOJA ANT KRISTAUS.

W. H. Heston.

Svarbiausias sanatinimo principas yra tas, kad gamtiškas parinkimas gali būti netiesioginio priežastim išvystyme nenaudingų arba net blėdingų organizmui charakteristikų. Tai įvyksta todėl, kad tos charakteristikos yra artymai surištos su naudingomis charakteristikomis.

Mokslininkai šandie vienbalsiai sutinka, kad kiekvienas organas, apart savo svarbiausios funkcijos, atlikinėja dar ir antracilius veiksmus. Prašalimas, tokių būdų, vieno organo atsiliepia ant visų kitų.

Jeigu p. Margeris būtų pasistengęs perskaityti ir suprasti Darvino "The Origin of Species," jam nebūtų prisiėję "skaityti" šėrius. Gi dabar jo "moksliška" dvasia ir "moksliškas" protas kitų nesąmones kartoja ir už du meluoja. Ir nieko nuostabaus. P-nas Margeris paėmė savo žinojimą apie Darvinizmą iš Vernon Kellogg'o, "Darwinism to-Day" ir nepasirūpino pažiūrėti, ką pats Darvinas rašo. Thomas Huxley, kalbėdamas apie tokius Darvino kritikus, priveda sekamą palyginimą: jie prilygstą tam abysiniečiui, kuris maitinasi mėsa to jaučio, ant kurio joja... Kitais žodžiais sakant, jie sėmia savo žinias apie Darvinizmą iš Darvino kritikų. Tačiau, vieną dalyką reikia pastebėti. Kellogg, nors ir nesutinka su Darvinu, bet savo išsireikimuose yra nepaprastai atsargus. Niekur pas jį nesigirdi tų Jerichono triubų, su kurių pagalba p. Margeris griauja Darvinizmą. P-nas Margeris, paėmęs ant "prokato" Kellogg'o surinktus Darvinizmui užmetimus, pamargina juos savo "moksliško" proto "prismožais." Be niekur nieko jis drožia, kad Darvinas kalbėjęs "absurdus" ir "nesąmones." Jis rašo:

"Bet aš nieku būdu negaliu dasileisti tokio absurdo, kaip aną ve tikrinimas, jogei tui gyvūnai (ar augmens), dar prieš nukrypimo padidėjimą, tai reiškia, turėdami labai smulkų — stačiai mikroskopinį! — nukrypimą bei ypatybės, išlieka gyventi, o tie, kurie nebeturi tokių smulkių, mikroskopių, tiesiog beverčių ypatybių, išnyksta."

Sakoma, kad farmeris, pirmu kartu ap-
lankęs zoologinį sodą, sustojo prie žirafos ir susuko: "Tfu, nieku būdu neįtikėsiu, kad toks gyvūnas galėtų egzistuoti pasaulyj!"

Išnirtingai p. Margeris daro, kad netiki į tuos dalykus, kurių nesupranta. Bloga tik viena, kad jis nesupranta jį jam dalykus. vadina absurdu.

Kellogg tiems arogantiškiems vokiečių profesoriams, kurie gėngia Darvinizmui "mirties patalą," sako: "Zum Teufel su tokiomis kritikais."

Taip, taip. Zum Teufel ir su tais Darvino kritikais, kurie kritikuoja jį, neperskaitę jo veikalų.

IV.

Storos knygos, o ypatingai parašytos prieš Darviną, matomai, į p. Margerį daro nepaprastą įtaką. Wm. Bateson darodinėja, kad įvairavimas yra paliaujamas. Ir p. Margeris sako: "Wm. Bateson savo dideliame veikalė (Materials for the Study of Variation) priparodė, kad įvairavimas yra paliaujamas."

O kiek toliau:

"Aš esmi priparodęs pirmesniuose paragrafuose, kad nukrypimas kartais nutruksa, vadinasi, sustoja ir nekyla augštyr ar neauga didyn."

Tiesa, tų priparodimų, — apart paminėjimo to "didelio veikalo," — niekur nėra. Tačiau neužsifnoka skaitytojų varginti su tais mažmožiais. Bet — I have better fish to fry.

Klausykite ką sako p. Margeris:

"Jis [Galton'as] praktiškai priparodė, matote, kad įvairavimas grįžta. Tai reiškia, kad mažėja, Galton'as, ve, prityrė, kad vaikais mažiau nukrypsta bei įvairuoja, negu jų tėvai. Jaunesniųjų pavidalas, todėl, yra artimesniu jų vėislei, negu kad jų tėvų pavidalas buvo. Be abejo, tai reiškia, kad jie grįžta prie savo senojo tipo. Čia, aišku, kai diena, jogei jaunesnieji neprogresuoja, vadinasi, grįžta prie senosios vėislės. Šio regreso (atgaleivystės) procesas vadi-

namas yra Galtono Tiesomis; ir jis yra priimtų organės evoliucijos pasekėjų rateliuose. Tokis gamtininkas kaip T. H. Morganas, savo didelės vertės veikale, "Evolution and Adaptation," nesigaili šitam klausimui vietos."

Ir taip, Galtonas, priparodė, kad vaikai grįžta prie senosios veislės! Puiku, Juokų delei, daleiskime, kad p. Margeris paliks į savo vietą įpėdinį. Sulig augščiau suformuluotos tiesos, tas įpėdinis turės regresuoti, iškilmingai žengti prie senosios veislės. Dabar prieiskime, kad ir įpėdinis paliks naują gentkartę. Ta gentkartė irgi regresuos. Ir taip regreso procesas pasikartos iš gentkartės į gentkartę. Prabėgus, sakysime, milijonui metų iš p. Margerio "pokolienijos" išsivystytų kokis nors viencėlinis gyvūnas, kurį tuolaikiniai mokslininkai studijuotų su pagelba mikroskopo...

Tečiau, su Galtono tiesomis nėra taip bloga. Dalykas mat tame, kad p. Margeris nesupranta žodžio regreso toj prasmėj, kokioj jį suprato Galtonas. Manė tik stebina, kodėl p. Margeris, vietoj darius savo "originalius komentarus, nepasistengė suprasti Morgano paaiškinimus. Morganas rašo:

"Faktai parodo, kad naujai rūšiai atsiradus, jos gentkartė, vidutiniškai imant, yra linkusi pagimdyti daugiau individualų, kuriuose pastebima tolygus nukrypimas, gi kai kurie toj linkmėj nukrypsta net daugiau. Jeigu paskutinieji yra parinkti tėvais sekamos gentkartės, tuosyk jų vaikai dar kartą įvairuoja toj pačioj linkmėj; bet pamažėl žengimas įvairavimo vienoj linkmėj mažėja ir galų gale visai sustoja."

Toliau Morganas sako, kad, pakol naujas nukrypimas kitoj linkmėj neatsiranda, senasis nukrypimas pasiekia savo ribežius.

Gi pats Galtonas savo tiesą išreiškė sekamos rūšies formula. Jeigu gyvūno ugis, sakysime, įvairuoja penkiais centimetrais, tai to gyvūno vaikų ugis įvairuos tik dviem centimetrais. Kitai sakant, įvairavimas susimazina daugiau, kaip per pusę. Su vai-

kų vaikais pasikūrtoja tas pats. Betgi įvairavimas visviena žengia savo keliu, tik kaskartą mažėja daugiau kaip per pusę.

Tai kur čia grįžimas prie senojo tipo. Galtonas sako, kad kiekvienos gentkartės vaikai yra mažiau nukrypę nuo savo tėvų. O p. Margeris, išvirkščiai supratęs jo žodžius, įsivaizdino, kad vaikai grįžta prie senojo tipo arba regresuoja.

Ne pro šalį taipgi bus pažymėti ir tą faktą, kad Galtonas buvo Darvino pasekėju. Jeigu p. Margeris būtų geriau susipažinęs su Galtono raštais, jis būtų pamatęs Darvino "absurdu" išmintį...

Bet kodėl įvairavimas mažėja? Į tą klausimą Beccari duoda labai indomų atsakymą. Jis sulygina organio pasaulio augimą su žmogaus vystymosi ir apšvieta. Jaunystėj žmogus išmoka greit, bet "senatvei besiantinant paveldėjimas duoda save jausti, instinktai klydo, ir prisitaikymas prie naujų gyvenimo aplinkybių ir naujų idėjų darosi sunkesniu." Beccari mano, kad ir organio pasaulis pradeda jau stėti. Jis, kaip ir senas žmogus, nebėgail daug mainytis. Visai kas kita buvo daug tukstančių metų atgal. Tuošyk buvusi plastiška gadyne. Organio pasaulis, lyg kūdikis, mainėsi su nepaprastu greitumu.

Dar pora žodžių apie įvairavimą. P-nas Margeris išsidžia rašo:

"Kad įvairavimas yra Darvinizmo pamatu, tai pats Darvinas, regis, gerai permatė. Stebėtina, betgi, kad Darvinas nebūdė pilnutėliai priparodyti įvairavimo priežasčių. Darvinas, šaukėdamas apie įvairavimą, dažniausiai panaudoja beprasmius užreiskimus. Reikia, būding, bent kelis čia pakartoti."

Kiek žemiau pridėdama ši Darvino citata: "Kiekviena iš begalinių permainų, ką mes patėmijame paukščių plunksnose, turėjo turėti pakaktinę priežastį."

Ir p. Margeris deda sekamą, savo nesamoningamų viršijantį viską, pastabą:

"Tai visutėliai bergždžias užreiskimas. Ir kūdikis gali sakyti: 'mano motutė turėjo

tureti turtus ir mano mamai palikti, tai aš, klausykis, prisipirkčiau daug žaislų. Reikėjo parodyti tas priežastis."

Pirmoj vietoj, tarp Darvino užreikšimo ir p. Margerio palyginimo nėra absoliučiai jokio logiško ryšio.

Gi užmetimas, kodėl "Darvinas nebandė pilnutėliai prirodyti įvairavimo priežasčių," — neturi jokios prasmės. Kaip galima reikalauti iš žmogaus išaiškinti tai, ko jis atvirai prisipažįsta negalįs išaiškinti? Įvairavimo priežasčių dar ir iki šiol nepasisekė prirodyti, o p. Margeris stebiasi, kad Darvinas pilnutėliai jų neišaiškino.

Bėgiu dviejų dešimčių metų Darvinas rinko faktus patvirtinimui savo hipotezės. Jis niekuomet nebandė leisti į spekuliacijas; jis buvo atšargus savo išvadžiojimuose, taip jau kaip ir faktų parinkimė. Vargiai galima surasti pasaulyje kitą mokslininką, kuris būtų mažiau dogmatiškas už Darviną. Štai kodėl Darvinas ir nebandė išaiškinti to, ko jis negalėjo. O tai vienas iš puikiausių Darvino charakteristikos bruožų.

V.

"Daugybė faktų gulį ant mano stalo," rašo p. Margeris.

Man rodos, kad nelabai gerai "guldyti" faktus ant stalo. Kur kas būtų geriau sudėti juos kur nors kitur... Kartais su stalu gali ištikti koki nors "katastrofa" — ir faktų nebėra...

Tulas amerikietis pasitė savo sūnų į Paryžių mokytis. Sūnus lankė lėkcijas, užrašinėjo jas, bet nesimokino. Sasiuvinius su lėkcijų užrašais jis krovė į skrynią. Po kelių metų jis grįžo Amerikon. Kelyje ištiko baisiausi audra. Laivas susimusė. Bet studentui pasisekė išlikti gyvam. Jis sugrižo pas tėvą. Tėvas klausinėja, ką gero išmokes jo "patieka" užjūryje. Sūnus su didžiausiu susijudimui atsakė: "Tėve... žinai, tėve... su manimi ištiko baisiausi nelaimė... Visą įgytą mokykloje žinojimą aš buvau su-

rašęs į sasiuvinius ir sudėjęs juos į skrynią. Bet sykiu su laivu nugarmėjo dugnan ir mano skrynią. O pražuvus skryniai... pražuvo ir mano žinojimas"...

Daleiskim dabar valandėlei, kad ir su p. Margeris "magišku" faktų stalu ištiktų koki nors nelaimė. Kas tada? "Kardo" skaitytojai netektų "faktų" prieš Darvinizmą, o aš — taip nepaprastai gabaus oponento...

Štai kaip prie pabaigos p. Margeris triumfuoja:

"Gi pangenesio daigeliai, tai ietikrųjau — jau senai pačių darvinistų pripažinta kaip nelaiminga ir nepasekminga teorija. Tai stačiai absurdas. Net stebėtis reikia, kaip tokis galvočius, kokiu buvo Darvinas, galėjo dasileisti tokio absurdo. Bet ve, visi padaro klaidas; padarė jas ir Darvinas."

Bet mano oponentas, beabėjo, privalo šitas teorijas (lytinio parinkimo ir pangenesio) apginti. Aš mielai į tai atsakysiu.

"I have observed," tarė juokdaris savo arogantiškam draugui, "that when my master shakes his head — there is nating in it"..." Aš irgi pastebėjau, kad ju mažiau p. Margeris pažįsta koki nors dalyką, tuo aštriau jis jį kritikuoja. Rimti darvinistai ir anti-darvinistai stebiasi ne iš to, kaip Darvinas galėjo dasileisti tokio "absurdo," bet iš to, kaip jis, budamas pionierium toje srityje, savo genialiu protu permatė daugybę nesuprantamų dalykų. Jei p. Margeris būtų nors kiek geriau susipažinęs nors ir su anti-darvinistų literatūra (W. Batesono, E. Strasburgerio ir kitų veikalais), tai jis būtų pamatęs, kokį nepaprastai gerą intaiką turėjo Darvino "pangenesio" teorija į biologijos mokslus.

Nesuprantu, kodėl p. Margeris mano, kad aš privalau apginti lytinio parinkimo ir pangenesio teorijas? Gal todėl, kad ant p. Margerio "magiško" stalo gulinti Kellogg'o knyga, "Darvinism To-Day," jau "išpasakojo" faktus iš pirmųjų dviejų perskyrimų. Iš tos serijos perskyrimų, po antgalviu "Darvinism Attacked," liko dar trečias ir pasku-

tinis perskyrimas, kuris ima į "nagą" lytiško parinkimo ir pangenėsio teorijas. Manau, kad tos priežasties dėlei p. Margeris ir meta man pirštinį, — kviečia ginčytis apie tas teorijas.

Kartą liko palieta degtinė. Prabėgdama pro šalį pelė susišlapino vieną koją degtine. Palaižė. "Hm, neblogas skonis." Sugrįžo prie palietos degtinės. Sušlapino ji visas keturias kojas ir nulaižė jas. Paskui ėmė ir visa išsiviliojo degtinėj. O katla aplaižė nuo savęs degtinę, ji su nepaprastu išdidumu ir drasumu sušuko: "Kur tas prakeiktas katinas, ką vakar mane vijo?"

Kaip matyti, "magiškas" stalas furėjo į p. Margerį tokią jau intaiką, kaip degtinė į pelę. Juo daugiau "stalas" jam suteikė faktų, tuo išdidesniu jis jautėsi. Kol, ant gallo, sušuko, kad galys sumušti visas Darvino teorijas į "dulkes." Jis rašo:

"Tiesa, aš nesu 'graborius' ir nelaukiu Darvinizmo mirties; bet ji ateis ir nelaukiant."

Ar neperdaug išdidus ir drasus pranašavimas, p. Margeri?

Prašysiu taipgi p. Margerio "nesiklapaty-

ti" apie lytiško parinkimo ir pangonesio teorijas. Nežiurint to, kad aš skaitau save darvinistu, — aš tų teorijų nepripažįstu. Priegtam, juk p. Margeris, turbūt, žino, kad Darvinizmas dabar beveik išimtinai susiveda prie gamtiško parinkimo teorijos. Didžiama darvinistų po Darvinizmu ir suprantama tik gamtišką parinkimą.

Savo kritiką p. Margeris baigia nepaprastai jausmingai:

"Taigi ve: aš myliu Darviną, kaip žmogų; aš myliu Darviną, kaip gamtininką, daugiau už kitus; bet aš myliu teisybę labiausia už viską;

"Tas jausmių "išliejimas" primena man tą rusų mūziką, kuris, sumušęs savo pačią, reiškia jai meilę: "Klausyk, Avdatija, juk aš myliu tave, kai dušią, — užtai ir purtau, kai graušę"...

Kaip ten nebūtų, bet p. Margeris ne Darvino romano "herojus." Į tokią "meilę" Darvinas būtų greičiausia atsakęs (kaip jis ir atsakė Mivrat'ui): "Nuo pavietrės, bado, ugnies ir nuo tokios meilės — išgelbėk mane, Viešpatie!"

K. Augustinavičius.

Smagus pasikalbėjimas.

Vienos Mergaitės Pasakojimas

Čia noriu jums papasakoti, kaip Lietuvoje mažieji mokėjo išnaudoti mažuosius. Štai ką pasakojo jauna mergaitė prieš pat karę. O kad neužmirus — susirašiau. Štai ką man papasakojo.

Septynių metų išėjau tarnauti. Kol maža daboju vaikų. Samdė mane tankiausiai dvaro ordinarčikės, kurioms reikia dienas čiti į dvarą, o vaikų, nėra kaip vienu palikti. Oj! oj! kaip man daėdė tie vaikai.

Išeis motina. Nuo ryto iki pat juodo vakaro cypinkis tu su vaikais. Dar pasakos, įgrąšins nerėkinti, vaiką bėvyti, nešioti ar sūpti, niekur neatsitraukti nuo vaiko. O vakare parėjusi: Kodėl kiaulių nepašeriai, kodėl būlves nesuskutei?.. Asla nešluota... tu ištiža, išsižioję, šiokia tokia. Koliojasi. O kartais atras vaiko skaras neišskalbtas, tai ir į čiuprą įsivels. Nysibodo, paėdė vaikus daboti. Stojau prie kiaulių, bet ir čia tiek pat... Ar tau šalta ar lytus styvok ant lauko, o parginus kiaules, nešk vandeni, nešk į vidų žabarus, kurk ugnį, šerk kiaules, rink žoles patvorlais kiaulėms. Šeimininkė užsisėdusi varinė: Skubėk, padirbk tą, skubėk padirbk kitą: indus nusimazgok. žąsis suvarinėk... Vakare vos klumpius pavėliu, einu nosia ardama, kol parkritusi kur į šiaudus užmigsiu. Dar ir už tai rytmetį gauni barti, — ko taip anksti užmigai.

Ne tik šeimininkės varinėjama, bet ir nuo inergos, berno, piemens stumdoma, kaip kaip mažiausia visi stąndo išjoklia, kolioja, visiems turi patarnauti, visų klausyti. O atsakysi — tuoj su pančiu ar į čiuprą.

Prakutūs didesnė, stajau už pusmergį prie mažturčio dešimtininko. Mažai žemės, mažai darbo, mane vieną tesamdė. Darbas toks pat, kaip ir visur, nors žemės mažai, bet ir darbininkai mažai. Tu viena samdyta turi visur viską nudirbti, — lauke ir namie. Per dieną prie darbo, tankiai naktimis reikia arklius paganyti, šeimininkas pavar-

ges tu vesk, arklius, tik neužmigk, pagrąšina, nenuganyk javų arba žiurėk, kad kas nepavogtų ar neužgricbtų.

Rytmetį arklius parvedus po pusryčio, vėl prie darbo.

Rudenį gaidykštėms kultū. Javų nedaug mašinos nėra ant ko vežti. Kas rytą nuo pat pusnakties spragilais visi trys ir plumpinam: pats, pati, vaiks! Pats, pati, vaiks! iki pat aušros. Dieną vėl darbui: bulvės kasti, daržus valyti... Išsikulėm kulę, išsimynėm linus, atsivėrė vėrpalai. Abidvi su šeimininke kaip krukiai už už kalvarato... Ji verpia linus, pašukas, o man pakuflos, nubraukos. Kiukuojam per dienas ir vakarais, kol tik niekur žiburių nebematyti. Šeimininkė pakris į lovą vaiką užmigdyti ar taip pasivolioti, o man niekur pratapti. Rytmetį pragydo gaidys, vėl ropšmis prie kalvarato, rodos, nuo širdies skubėsi, bet tankiai išgirsi:

—Kodėl tavo šputolė taip negreit tepriau-ga?

Tiek ir to dėl darbo —visur tas pats, jau pripratusi, bet valgis čia menkas, žiemą — be pieho, vasarą — be mėsos, kiek turėjo, tiek davė ir patis tą patį valgė.

Pasamdė mane uk mergą grafo ordinarčikas. Stosiu, pamėginsiu — manau sau, — visi sako, kad dvare lengviau, dirbti, nereikia skubėti. Turiu, jau šešioliką metų, galiu brangią algą gauti: na ir susilygau... Dvidešimtį rublių melams ir bulvių purą pašodinti.

—Už tokią brangią algą, reikia ir uždirbti, — sako man parėjus naujas šeimininkas — o tu tokia dar jauna.

—Darbo nebijau — atšoviau: — pamaniau.

Valgis čia geras kasdien porcija lasinių ir kruopai balti. Per žiemą išsistumdėm po vidų. Nesunku. Pavasaris. Atsivėrė darbui, mano brangioji alga kuone išlindo

man per gerklę.

Nuo šv. Jurgio, mano šeimininkas apsiēmē dvaro karves milžti, zinoma nusisamdęs mergą ar dykai laikys? Karves milžti, — mano darbas. — Milžti keliaus antroj valandoj ryto, kol pamelžiu dešimtį karvių, saulė jau pateka, parėjus nebėra kaip gulėti; kaičiu pusrytį, Nespēju išvirti, dvaro jau skambino prie darbo ir mane varo į lauką.

Pusrytį karštą vos prarijusi lečiau į dvarą ant dienos.

Pareinu pietų, nespēju pavilgyti, skambina karvėms milžti.

Kitos dienininkės ant pakaičio sukrinta, aš karves melžiu.

Pamilžusi bėg kuogreičiau, nes jau visi prie darbo sustojo.

Vakare retai kuomet rasiu vakarienę išvirtą. Šeimininkė maž vis ne namie, tai į bažnyčią, tai į miestelį išėjusi... O čia tūkčiai ne lapų kiaulei pašerti. Kol viską apieini, vakarienę pavalgai, nespėsi atsigulti, jau skambina karvėms milžti. Maž tomis

pačiomis akimis cik į dvarą milžti.

Širdis alpsta miego. Parėjus vėl pusrytis virti, vėl dvarc darbas, per pakaitį karves milžti...

Kasdien maž be kokio miegėlio. Dar mano šeimininkė tankiai apibara, radusi kur kokį indą neišplautą ar ne vietoje padėtą.

Dienos į dvarą nepabaigiamos: dienos prie ordinarijos priroktos, dienos už bulvės mano pasielės, paskui dar už pinigų varo.

— Reikia — girdi — už duoną uždirbti, nusamdęs ar be darbo laikysi.

Dieną iš dienos per visą vasaraitę. Kišk aš uždirbau dienomis ir karvių milžimu, nė galva mano nebeišnėša, Namie vėl darbai, o tas mano miegelis pražuvęs vis tam kalta mano brangioji algėlė — dvidešimts rublių!

Velyk gaūčiau tik dešimtį rublių, ir lengviau dirhčiau, o daugiau miegočiau.

Žemaitė.

Griuna tamsybės tvirtovė.

STEBUKLAI

(Pabaiga)

Mokslavysriai užduoda teologams vos keletą klausimų:

(1) Jeigu stebuklai pasitaikydavo Biblijos ar ankstyvesniuose laikuose, tai kodėl gi šlاندis nebėra jų? Sakysime, ar atsikėlė mūsų amžiuoj nors vienas iš numirusių, ar prigijo nors viena nupiauta ranka ar koja? Jeigu ne, tai kodėl ne? Rašytojas negirdėjęs, kad nors vienas žmogus, kurio kūnas atšalo ir kraujas sukietėjo, būtų keles iš numirusių; nei vienas pirštas, kurį aštrus chirurgo peilis nupiovė neatgijo. Kodėl gi čia niekas nepadarė stebuklo, kuris būtų pertikrinęs paasulio mokslo vyrus? Ne, stebuklų gadynė žuvo!

Deja, vienas kitas katalikas bandė ir mūsų dienose padaryti stebuklus. Apsirado keletas burtininkų, užžavėtojų, kurie bandė "stebuklingu" būdu nors gydyti žmogaus kūną. Bet tai buvo tik burtai. Kuomet mokslo akiniai pažūrėjo į panašius stebuklus, baikštus paukštelis dingo dąsose. Stebuklai tapo paprasta niektikyste, kurią tankiai sugalvodavo nesveikas smegenynas.

Nekartą jau esu kartojęs savo raštuose, kad ir mūsų gadynėje atsiranda daug apsi-
reikimų, kurių negalima pilnai išaiškinti. Bet aš pilnai tikiu, kad mūsų neaiškumai taps išaiškinti busiančiąja gentkarte, kuri tobuliau protaus, negu mes.

Jeigu šlاندie nebėra stebuklų, reikia tikėti, kad jų ir praeityje nebuvo. Jeigu šlاندieniniai neva stebuklai yra išaiškinami mokslu, tai reikia tikėti, kad ir praeities stebuklai būtų buvę galima šlандie labai lengvai išaiškinti.

(2) Praeities istorijos lapuose mes matome, kad žmonija buvo labai palinkusi prie niektikystės. Juo žemiau žmogus buvo išsilavinęs, tuo didesnis niektikis jis buvo ir priešingai, augant civilizacijai, mažėjo ste-

buklai ir niektikystė. Panašus apsi-
reikimas gimdo begalių abejonių apie stebuklus. Jeigu stebuklai yra faktai, kurie gali būti prirodomi, tai kodėl jie neapsireiškia vienuodai, kaip šviesoje, taip ir tamsioje? Kodėl gi jie dar tebegyvena vaidentuvėj tamsumo ir kodėl apleido išlavintą smegenyną. Kodėl? Kodėl, teologai? Gadynėje išmunties ir mokslo — nei vieno stebuklėlio; kuomet gadynėse niektikystės — kupėtos visokių stebuklų!

(3) Stebuklus turi ne vien krikščionybė — juos turi visos religijos. Tečiau kiekviena religija giria tik savuosius stebuklus, o peikia visus kitus. Stebėtina! Kodėl taip? Kodėl krikščionis netiki į Brahmanų ar į Maltammentonų stebuklus? Kodėl Brahmanai ir Mohammedonai netiki į Krikščionių stebuklus. Jūs, ponai netikite vieni į kitų stebuklus, tai mes laisvamaniai, kuriems visos religijos, — tuo pačiu sykiu ir visi stebuklai yra lygūs, turime pilną teisę netikėti nė į vienus stebuklus! Jie visi yra sapnai nekulturingo žmogaus...

(4) Priimant vos keletą stebuklų, mes atsisrastume labai kėblame padėjime. Butent, kuriuos priimti, o kuriuos atmesti? Visi jie yra vienoki. Nė vienas neturi prirodyti. Kas gali prirodyti, kad Jieva tapo padaryta iš Adomo šonkaulio? Ar, kad Ba-
laamo asilas kalbėjo? Ar, kad Jonošius gyveno tris dienas didžuvės žarnose? Kaip apie sustabdymą saulės? Taip būtų galima išskaityti visus Bibliškus stebuklus. Kuriuos priimti, o kuriuos atmesti? Priimdami visus mes pasiūntame ant kranto bedugnės. Reikėtų priimti tuomet visus ir už Biblijos ribų. Trumpiau sakant, tuomet reikėtų grįžti atgal į tamsiasias gadynes niektikystės, kurios pergyveno ir iš kurių išsirytiavo visa žmonijos giminė. Net baisy darosi per-

Kas pavojingiau — ar kratyti kišenes ar ne šioti raudoną kaklaraištį?

sistatant juodąją praeitį. Ne, geriau netikėti nė į jokią stebuklą ir gyventi išminties ir mokslo gadynėj.

(5) Toliaus, tikėjimas į stebuklus padaro Dievą labai nuožmiu ir žiauriu. Kodel Dievas nepadaro stebuklų šiandien ir nepalengvina sunkios žmonių naštos? Kur Jo gerybės? Kodel su pagelba stebuklų neprasalina skausmą ir kentėjimų? Kodel neišgydo agonijoje šaukiančių ligonių? Kodel nesustabdo karių baisenybių? Kodel neprasalina bado nuo milijonų motinų ir nekaltų kūdikių? Kodel nesulaiko plūdų ir kodel negelbsti ant jurių zuvančių nekaltų

žmonių? Kam tos epidemijos, skauduliai ir visokios nelaimės, nuo kurių kasdieną žūsta tūkstančiai žmonių? Kuk stebuklai ir mielaširdystė Dievo? Biblijoj ir ant lupų juodų demagogų! Nė, jokie stebuklai nepalengvins žmonijos kančių. Vien per evoliuciją mes rytuliuojamiės prie tiburėsnų rytojaus....

(6) Stebuklai prieštarauja žmogaus patyrimui ir protavimui. Kur mes neskaitysime ar Biblijoj, ar Korane, ar Vedos, mes rasime vis tuos pačius prieštaravimus. Žmogus niekadęs netikės, kad iš vandens staiga tapo padarytas vynas. Kad tris žydėliai

Cia yra klaida kur nors. Žmogaus protas įmesti į raudoną įkaitintą kakalį nedegė. niekuomet nebus įtikintas panašiomis pasakomis. Tas negalėjo būti ir niekuomet negalės būti! Ponai teologai mačoma neteisingai pasakaitai pridavė per daug svarbos. Laikas jau būtų šiuokšles apvalyti!

Kaip niekas nėra be priežasties, taip ir stebuklų sutvėrime randasi toji pati priežastis. Jinai yra visai paprastas, natūralis apsireiškimas. Tai yra produktas prieš istoriškųjų laikų. Stebuklai gimė pirmiausia negu mokslas suspėjo išaiškinti visatos vienetą. Mokslo gadynėj žmogus tapo mąstančiu gyvūnu. Sapnai priklausė žilai senovei! Kūdikiui viskas yra stebuklai. Tą patį galima pasakyti ir apie puslaukinį žmogų, kurio protavimo spėka mažai kuo skyrėsi nuo kūdikio. Toks žmogus tiesiog įeškojo stebėtinų apsireiškimų. Na, ir rado juos visur ir visuomet. Kiekvienas nesuprantamas dalykas buvo jam stebuklu. Gi kuomet tas puslaukinis žmogus pradėjo rašyti, neatbutinai neužmiršo įrašyti ir stebuklų. Nėra, rodo, nieko paprastesnio ir tik reikia stebėtis, kaip daug dar žmonių XX šimtmetyje to negali matyti ir suprasti.

Žmogaus vaidentuvė nuolatės veikia. Kiekvienas iš mūsų linkęs svajoti, mąstyti ir ką nors naujo sugalvoti. Nerasi nė vieno žmogaus, kurio vaidentuvė nepintų įvairių minčių, vaizdų. Išsvajoti vaizdai tankiai užima ir tampa realiais vien tik žmogaus smegenyse. Dar ir šandie visai iš rėnkniekio žmonės labai tankiai sudaro nebutus daiktus, išsvajotus pasakojimus. Bet aktyviausia yra tas faktas, kad liaudies pasakojimai, eidami iš lupų į lūpas, nuo vienos gentkartės prie kitos, yra labai iškraipomi ir visai nustoja originalės minties. Tas pats ir su stebuklais galėjo atsitikti. Sakysime, žmonės pradėdavo pasakoti paprasčiausius dalykus. Vienas kaldavo, o kiti paaukuodavo ir pagaliaus, tapdavo stebuklais! Jei-

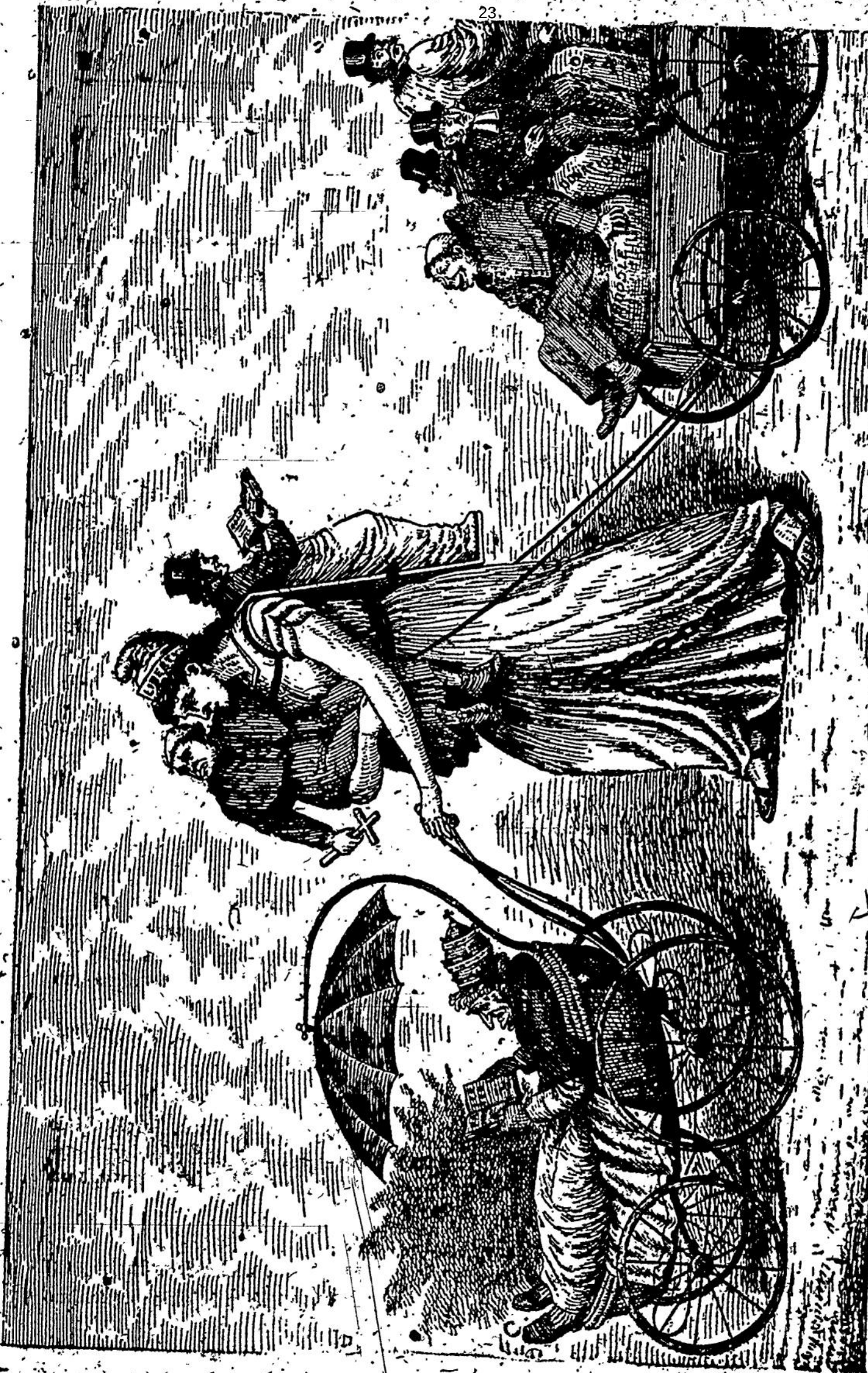
gu šandie tas yra galima, tai anais laikais dar labiau buvo galima. Gi žinodami, kad visi stebuklai tapo užrašyti po kelių šimtmečių po jų atsiradimo, lengvai suprasime, kaip jie tapo iškraipyti žmonių pasakoj. Dar-gi taip vadinamieji naujieji stebuklai, kurie yra prikergti Kristui, tapo surašyti už keletos dešimtmečių po Kristaus mirties.

Na, ką-gi mes galime pasakyti apie krikščioniškuosius stebuklų užrašytojus. Jie nė kiek nebuvo geresni, negu jų draugai nekrikščionys. Viską, ko jie negalėjo suprasti, priskaitė kokiam tai viršgamtiškam seneliui, Dievui. Gamtamokslis jiems buvo nežinomas. Niektikystė buvo persisunkusi iki pat kaulo. Jie tiesiog negalėjo kitaip pasielgti, negu, kad jie pasielgė. Netikėjimas ar neužrašymas stebuklų, būtų buvęs pats per save didžiausias stebuklas.

Stebuklai nebeturį vietos šiandieninėje mokslo šviesoje. Stebuklus jau bruka laukan moderniškesnės pasaulio bažnyčios. Stebuklai neištriko sveikos logikos, nei silpniausios kritikos. Stebuklai, pagaliaus, veda prie baisiausios niektikystės. Tikėjimas į stebuklus veda atgal į juodąją praeitį. Žmonija, ar ilgai dar tu busi niektikė!? Ar ilgai dar juodieji demagogai ant kerčių tyčiosis iš tavo silphybės. Gana, tūkime žmonėmis pilnoje to žodžio prasmėje, Numeskime niektikystės retėžius!

Teologas.

Surakinta ir paniekta laisvė.

MARGUMYNAI

Prieštaravimai Biblijoje

(Tęsa)

VI

Dievas visur esantis ir visą žinantis.

Pono Dievo akys veizd visose vietose (Sal., xv, 3).

Kur eisu aš nuo tavo dvasės? ir kur bėgsu nuo tavo veido? Jei žengčiau į dangų, tai tučia esi. Jei patalą kločiau pekloje, štai tu taipojai ir čia esi. Jei imčiau sparnius aušros ir pasilikčiau galiausiose jūrose. Tai tačiau tavo ranka manę tenai vadžiotų, ir tavo dešinė manę nutvertų. (Ps. cxxxix, 7-10).

Niera nei jokios tamsybės arba viešpatybės, kad čia galėtų pasislėpti piktadėjai. Nės Jo akys veizd ant kiekvieno kelio, ir Jis mato visus jų žingsnius. (Job. xxxiv, 22, 21).

VII

Dievas nėra visur esantis, nė visąžinantis.

Tai nužengė Ponas Dievas, kad matytų miestą ir kofą, kurį žmonių vaikai budavojo. (1 Maiž., xi, 5).

Ir Ponas Dievas (arė: šauksmas) yra Sodome bei Gomore, ir tas yra didis, ir jų griekai yra labai sunkus. Todėl aš nužengsu ir dabos, bau jie ir darė tai vislab, pagal tą garsą, kaip aš apie juos girdėjau, arba ar ne yra taip, kad žinočiau. (1 Maiž. xxviii, 20, 21).

Dievas žino žmonių širdis.

Viespatie, tu visų širdis pažįstasis (Dabai, i, 24).

Aš sėdžiu arba keliuos, tai tu žinai; tu permanai mano mislis ištolo. Ar eimi, ar galiu, tai tu aplink manęs esi ir regi visus mano kelius. (Ps., cxxxix, 2, 3).

Kadangi jis pažįsta mūsų širdies dugną. (Ps., xlv, 22).

Dievas, tik bando surasti kas yra žmonių širdyse.

Nėsa Viešpats, jūsų Dievas, jus mėgina, kad iširtų, bau ir jus ji iš visos širdies ir iš visos dušios mylite. (Maiž., xiii, 3).

Ir atsimintubei viso to kelio, per kurį Viešpats, tavo Dievas, tavę vedęs per šius keturisdešimtis metus pusčioje, kad tavę pakarniu darytų ir mėgįs, ir žinoma būtų, kas tavo širdyje yra, bau tu jo prisakymų laikymbei, bau ne. (5 Maiž., xiii, 2).

Jis tarė: idant nepažeisk vaiko su savo ranka ir jam nieko nedaryk. Nes dabar žinau, tavę Dievo bijanti, ir nečėdijai savo vienintėlio sunaus, dėl manęs. (1 Maiž., xxii, 12).

VIII

Dievas yra visagalintis.

Štai, aš, Ponas Dievas, esmi Dievu viso kuno; begu man koks daiktas būtų negalimas?... Ir nei vieno daikto niera tau negalimo. (Jer., xxxii, 27, 17).

Alė Dievui visi daiktai yra galimi. (Mat., xix, 26).

Dievas nėra visagalintis.

Ir Dievas buvo su Juda, ir jis išvijo gyventojus kalno; bet negalėjo išvyti gyventojų klonio, nes jie geležinius vežimus turėjo. (Vald., i, 19).

IX

Dievas yra nesimainantis.

Prie kurio niera nei jokio perkeitimo

nei atsimainymo šviesybēs bei tamsybēs.
(Jok., i, 17).

Nes aš esmi tas Ponas Dievas, kurs ne
atsimainau. (Mal., iji, 6).

Aš, Ponas Dievas, tai kalbēju, atcis
tai, aš taip darysu ir ne užtruksu, aš ne
čēdysu, nei ne gailēsuos to. (Ez., xxix, 14).

Dievas ne žmogus, kad meluotų, neigi
žmagaus vaikas, kad jam kō gailētų. (4
Maiž., xxiii, 19).

Dievas mainosi.

Tai jis gailējos, jog žmones buvo
sutvėręs ant žemės ir rupinos dėl to savo
širdije. (Maiž., vi, 6).

Ir Ponas Dievas matydamas jų veika-
lą... tai jis gailėjosi tos koravonės, kurią
jis jiems išrodyti buvo kalbėjęs, ir nedarė
tai. (Jon., iii, 10).

Todėl sako Viešpats, Dievas Izraelio:
aš kalbėjau, kad tavo giminė ir tavo tėvo
giminė amžinai po mano akių turėtų pa-
tekti; bet dabar sako Ponas Dievas: nieku
budu, bet manę garbinantį aš vėl garbįsu,
o manę paniekinantį aš vėl paniekišu. Štai
ateis čėsas, kad aš sulaužysu tavo petį ir pe-
tį tavo tėvo giminės, kad nei vienas senu-
tis nebūtų tavo giminėse. (1 Zom., ii, 30,
31).

Tuočės Iskias smertinai apsirgo, ir
prarakas Jėzaiošius, Amozo sunus, atėjo
pas jį ir tarė jam: taip sako Ponas Dievas:
"aprupik savo namus; nės tu numirsi ir gy-
vas ne išliksi." Ale Jėzaiošiu dar ne per-
pusę micslo įsėjęs, atėjo jam Dievo žo-
dis ir tarė: Sugrįšk ir sakyk Iskiui; vyriau-
siam mano žmonių: taip savo Viešpats,
Dievas tavo tėvo Dovidō: "Aš girdėjau ta-
vo maldą ir regėjau tavo ašaras; štai, aš
tavę sveiką darysiu... Ir pridėsiu tavo am-
žiui penkiolika metų. (2 Kar., xx, 1, 4, 5,
6).

Ponas Dievas tarė Maižėšiu: cik, nusi-
traukitės iš čia, tu ir tie žmonės... Aš ne-
trauksiuos drauge su tavim... Ir Ponas Die-
vas tarė Maižėšiu: kaip tu dabar kalbėjai,

Kišenine ažiova.

taip aš ir darysu... Mano veidas eis pirm
tavęs, tuomi aš tavo vadžiosu. (Maiž.,
xxxiii, 1, 3, 17, 14).

X

Dievas yra teisingas.

Kad apsakytų, Poną Dievą tai gerą e-
santį, mano stiprybę, ir ne esant neteisy-
bės jame. (Ps., xcii, 16).

Viernas yra Dievas ir nieko pikto ja-
me; teisus ir geras jisui. (5 Maiž., xxxii, 4).

Nes Dievas ne veizd nei šiočio, nei to-
čio žmogaus. (Rym. ii, 11).

Tačiaus tariate: "Ponas Dievas netei-
siai daro." Taigi girdėkite, jus iš namų
Izraelio: ar ne taip yra, kad aš teisiai su-
diju, ir jus neteisiai? (Ez. xviii, 25).

Ir daro teisybę siratōms bei našlēm,
ir myl atėivius, jiems valgio ir rubų duo-
damas. (5 Maiž., x, 18).

Dievas nėra teisingas.

Tarė jis: prakeiktas buk Kanas ir
buk tarnų verginis tarp savo brolių. (1
Maiž., ix, 25).

Nēs aš, Ponas Dievas, tavo Dievas, esmi didei keršijas Dievas, atļaukas nusiņdēja tēvu ant vaiku ik i trešajā ir kēlvirtajā eilē. (2 Maiž., xv, 5).

Pirm ne kaip valdnu uzgimsiu buvo ir nei ko gero arba pikto buvo padarē, kad apsiēmims Dievo pastovētu, pagal išrinkimā jā būvo sakytā... didesnysis turēs tarpauli mažesniāmjam. Kaip ir parasyta yra: Jokubā aš mylejau, bet Ezavā ne apkenčiau. (Rym., ix, 11, 12, 13).

Nēsa turinčiam duodama, kad pilnai turētū; ir neturinčiam atimama, ir kā tur. (Mat., xiii, 12).

Jūs maitos ne turēte valgyti, atēiviai savo vartuose galē tos duoti, kad valgytū, arba parduok svetimam. (5 Maiž., xiv, 21).

Ale Dēvidas angieļā, žmones žudantji, pamatēs tarē Panui Dievui: štai, aš kusi-griešijau, aš tā grieķā darīau; ko nukalto šios avys? (2 Zom., xxiv, 17).

(Bus daugiau)

Iš Voltairio

Viltis.

Krikščioniška ypalybē, kuri susiveda prie to, jogei mes privalome neapkęsti visas "svieto marnastis" ant šios "ašarų pakalnės." Kunigai už tuos pinigus, kuriuos mes jiems duodame, prižada mums aname pasaulyj, dausose, neapsakomas linksmybes nežinomoj šalyj.

Ubagai dvasioj.

Paprastoj kalboj ubagai dvasioj vadina kvailiai ir idioati; bet sulig bažnyčios šventos supratimo ubagai dvasioj yra labai išminting žmonės, kurie kalba nesamones šiame pasaulyj, kad jomis nustebinus dangiškus herubinus ir serafinus.

Papugos.

Bažnyčia skaito papugas labai naudingais paukščiais. Jie be jokio supratimo išmoks-ta žodžius ir ištikimai kartoja juos. Žmogus, kuris labiausia savo protą primena papuga, yra bažnyčios idealas.

STEBUKLINGA DUDELĖ.

Indijos fakirai, kad sužavėjus kirmėnus, pučia į tam tikrą dudelę, nasy dvasiškia ir gi su pagelba savo dudeliu migdo žmonių protus.

JUOKAI

KAS PIRMESNIS, TAS GUDRESNIS.

Kita sykį susirinkę kunigai pakėlė sau balių — gērė, uliavojo ir apie savo reikalus svarstė. Besvarstant, Dediskusuoiant paaiškėjo, jog kiekvienam iš jų pačios reikia.

Kunigai gerai žino, jog visuomet Dievas paskiria pačią; todėl vienbalsiai nutarė eiti pas Dievą ir asmeniškai išdėstyti savo reikalus. Visi žino, kad svarbios draugijos nutarimus reikia umai išpildyti.

Ant rytojaus, vokiečių Bambizas anksti atsikėlęs, kavos tik išgėręs, apsitaisė švariai, lengviai, lazdelę pasiėmęs nudrožė pas Dievą.

—Ko-gi tu, sunau, reikalauji? — klausė Dievas — taip anksti pašokęs, tokį galą atkeliavęs, ką pasakysi?...

Tas skrybėlę nusiėmęs, nusilenkęs mandagiai ėmė savo reikalą dėstyti:

—Taip ir taip, Dievuli! — sako — man būtina reikia pačios, nebegaliu daugiau laukti... Meldžiu paskirti man pačią!...

—Ar tik tiek? — nusišypsojo Dievas — na, to labo tiek ir tiek. Daug yra prašančių sau vyro... Įimkis kiek tau reikia... Vienai numirus imkis kitą ir dar prireikus kitą.

Šokinėdamas, džiaugdamas gerą būtinį padaręs, ykietis grįžo namo.

Popas truputį pamigo, pašokęs nebeturi laiko nė biza susipinti. Degtinės tik stiklėlį ant drąsės išmaukęs, duonos plutele su druska užkandęs, švarką užsimetęs; palaida čiupra, kankovėmis pasiplasnodamas skubinau lekia; pamatęs Dievą ištolo šaukia:

—Gospodi! Gospodi! Duokš man pačią... labai man reikalinga... pažalusta, tuojau duok....

—Batiuška tu mano — sako Dievas — duočiau aš tau nesigailėčiau... bet neseniai atidaviau daug Bambizui, tau tik viena beliko; imkis nors tą vieną; bet tai numirus, kitos nebevalia tau imti... Gerbiamas Batiuška! Kentėk, su viena pačia, nerūgok.

—Čiort poberi! — keikia Popas išėjęs — tik vieną išderėjau... o tai numirus ir nebėra... — Grįšdamas namo, iš apmaudos gērė, gērė kol visiškai apisgērė.

Mūsų kunigas nors anksti pašoko, bet kol apsitaisė, kol gospadinė pusrytį išvirė... Dagi bevalgydamas su gospadine susibarė, paskui kol susitaikė, kol atsisveikino, jau vėlus laikas priėjo. Iškeliauo piktas: skubia, plunkia prieš vėją, dagi į kalną, jupos po kojų pinasi, sunku. Eina puškuoja apie gospadinę manydamas: — Palauk tu, ragana! parsivėsiu pačią nebedraskysi tu man akis... Išraudonavęs; apilsęs, įpuškavo pas Dievą. Pamatęs Dievą nustebo:

—Na, tėveli dvasiškas! Kas tave taip gailioja?

—Pačios man reikia, Dievuli, pačios... Gospadinė neklauso, į apmaudą veda... Duok, Dievuli, man pačią, duok! Labai reikia...

Dievas išgirdęs prašymą, net rankas nuleido:

—Pavėlavai, tėveli — sako — ant tavo nelaimės, visas pačias kitiems kunigams išdalinau, tau nė vienos nebeliko... Senu papratimu verskis, kur įmanydamas glauskis... Nebeturį tau pačios... pavėlavai, tėveli!... Išėjo kunigas, nosi nuleidęs:

—Po šimts pypkių, — spjaudosi — nieko naujo... Vėl tik gospadinė... Gaila ir kelionės... "Senu papratimu"... bepigu pasakyti... bet... kąs nemėgins — nežino...

Pareidamas namo užsuko kunigas į dvarą, kame buvo jauna poni, trys panos ir graži tarnaitė.

Žemaitė.

ZIEZIRBA.

Gerbiamasis Pilieti Redaktoriau:

Kreipiuos į Tamstą štai kokių reikalų.

Būk gerutis patalpink šį skelbimą:

Jieškomas naujai steigiamai Lietuvos aristokratiškųjų demokratų partijai lideris.

Kandidato privalumai būtini:

- 1) gyslose grynai aristokrato kraujas,
- 2) jame bent $\frac{1}{2}$ 30 dalis lietuvių kraujo; tinkamam kandidatui atlyginimas — busimos Lietuvos karalijos sostas.

Kad gerbiamam Piličiui Redaktoriui nepasidarytų keistas mano prašymas, trumpai pasiaiškinsiu.

Kaip jau Tamtsa matai, esu lietuvis, iš skelbimo turinio gali spręsti, jog esu ir patriotas.

Kaip patriotui priitinka, gyvenau ir lebe-

gyvenu ne Lietuvoj, bet svetur. Mano išmanymu, kur kas karščiau gali tėvynę mylėti iš tolo, svetur budamas. Jokių ten partijų ir partijėlių nepripažinau ir tiesą pasakius, dabar jų nepripažįstu. Lietuva ir lietuviai — tai mano partija. Lai gyvuoja lietuvių tarpe vienybė ir brolybė! Tai mano obalsis.

Tai matai, Redaktoriau, kas aš buvau, o dabar turėk kantrybės manęs išklausyti, kokiam keblame padėjime dabar atsiduriau. Štai ištiko revoliucija, pridygo partijų, partijėlių ir partijyčių ir aš pasilikau vienui vienas, kaip pirštas.

Prie susitvėrusių jau partijų prisidėti negaliu nes tai vis muzikiškos partijos. Kaip jau ten bus partija pavadinta, bet jos vardo galas vis baigiasi vienodai — "demokratų partija," pavyzdžiui: social-demokratų, katalikų-demokratų, krikščionių-demokratų, etc. Lyg tarytum jau tarpu ponų ir aristokratų nebebutų nei krikščionių, nei katalikų. Nesuprantu taip-pat, kodėl taip jau lietuviai pamėgo tuos svetimus, "zagraničnus" pavadinimus.

Gyvenant nekaltų kunigų draugijoj...

Social-demokratų partija bene geriau lietuviškai pavadinus: social-mužikų partija, katalikų-mužikų, krikščionių mužikų... Bet jau tur-but, tokia mada virto, kad prie kiekvienos partijos vardo reikia segti demokratą.

Taigi, kaip jau sakiau, man tos visos mužikų ir skrebaus paduodančios partijos netinka.

Nors esu muziko vaikas, bet prigimą turiu švlnutę, budu ir papročiu esu aristokratas. Taigi, niekur nepritikdamas ir noriu tverti savo meņo budui ir papročiams tinkamą Lietuvos aristokratiškųjų demokratų partiją (pridedu "demokratų" tik dėl mados).

Bet kaip jau aukščiau minėjau, pasilikau vienui vienas. Pats, Redaktoriau, gali numanyti, ar aš galiu savo asmeniu padaryti partiją. Juk tik mergina, ir tai ne kiekviena, kartais sudaro gana gerą partiją, bet ir tai ne politinė, bet šiaip jau visai kitos rū-

šies partija.

O aš, visų-pirma esu vyras (kas matyti iš mano parašo), o antra man tik politinė partija tetrūpi. Dabargi politika užėmė pirmąją vietą. Kiek žinau, kai kuriuose namuose, kame didelė šeimyna sėda stalan valgyti, ne kitaip, kaip tik grupuodamiesi partijomis. Ką jau čia bekalbėti apie jų reikšmę kiek toliau nuo stalo.

Šit lietuvių tarpe susidarė Tautos Taryba, kur įeina visų Lietuvos partijų atstovai, po du nuo kiekvienos.

Ši partija tautos įstaiga riš Lietuvos ateities klausimus, o mano balso ten nėra, nes aš ne partija, bet paprastas lietuvis kau steigiamajai lietpvių aristokratų-demokratų partijai liderio.

Aš busiu partija.

Sekretorių bus galima pasisamdyti arba skyrium, arba su kokia kita artimesne partija, į bloką įėjus (bendrą butų pigiau). Viso labo partijos butų 3 žmonės ir pilnai

Dvasišky asabų gimnastika.

užlektų. Tautos Tarybos juk dviejų atstovų tereikia, tai mudu su lideriu ir atstovautume, o sekretorius vestų visus kitus partijos reikalus. Bučiau Tamstos, Pilieti Redaktoriau, ir nevarginęs šiuo prašymu, kad nebūtų Mikalojų Antrąjį nugalabiję. Kai jis nūvirto nuo Rusijos sosto ir kai buvo manoma jis siųsti į Anglų žemę, buvau nusprendęs kviesti jį į savo partijos liderius, kaipo tinkamiausį kandidatą. „Kilmė grynai aristokratinė abejojimo būti negali. Anot Dambrausko 1913 metų „Draugijės“ laikraščio, gyslose leka daugiau negu 1/30 dalis lietuvių kraujo. Be to, jis pats ir jo giminė, be viešpataudama Lietuvoj, nemaža lietuvių kraujo prigėfė. Tokiu būdu, jo gyslose didelė dozė lietuvių kraujo yra.“

Trumpai sakant, kandidatas tinkamiausias visai kaip. Grįžus savarankėn Lietuvon, nebebutų vargo karaliaus jieškoti, vis tiek tinkamesnis sunku surasti. Bet kaip Margelis. Taigi, dabar, Pilieti Redaktoriau, gal paaiškėjo Tamstai mano mintis. Jieš jau žinai, Pilieti, Mikalojaus II padėjimą, jis negali lideriu mano steigiamos partijos tapti. Taigi, ir jieškau kito su augsčiau pažymėtais privalumais. Drąsiai žadu Lietuvos karalijos sostą, kaip užmokestį, nes esmu tikras, jog Lietuvoj mės be karaliaus neapsieisime. Krikščionys, katalikai atidavę, kas Dievo — Dievui, o nēr Ciesoriaus — Ciesoriui.

Dievas dangui ir po revoliucijos liko, o karalius ant žemės turės būti, jei dabar jo nėra. Socialistai visuomet aršiausiai kovojo su caro ir karalių valdžia. Jeigu yra kovotojai, taigi ir priešą reikia turėti.

Tikiuosi, jog suprasite mano mintį.

Su tikra pagarba iš anksto lenkiu galvą padėkai nužiko vaikas, bet budu ir papročiais aristokratas.

Andrius Margelis.

Jis matė blogesnių.

Kriaučius skundžiasi šaučiui:

„Aš maniau kad aš jau susitikau blogiausius kostumerius, bet šis viršija visus. Žiūrėk, aš prosiju tas kelines jau penktą kartą, o dar už jų pasiuvimą neužmokėta.“

„Tai niekis,“ atsako šaučius, „Aš vakar nuėjau iškolektuoti skolą už porą batų ir žmogus su tais batais išspirė mane lauk.“

PRENUMERATORIŲ DOMAI

Draugai, katrie esat gavę laišką nuo „Kardo“ adm. su paraginimu, idant atsinaujintumėt „Kardo“ prenumeratą — pasiskubinkite tai padaryti. Neatsinaujinusiems „Kardo“ prenumeratos ši mėnesį „Kardas“ bus sulaikytas nuo siuntinėjimo ant toliau.“

Draugiškai, „Kardo“ Adm.

NAUJI REVOLIUCIJOS PAVEIKSLAI

Puikūs Rusijos revoliucijos paveikslai, kuriuose atvaizdinama caro nuo sosto nuvertimas ir tt. Nei viena darbininkiška šeima neprivalo atsilikti nuo papuošimo savo namo šiais gražiais darbininkiškais paveikslais. Kaina vos tik 25c. Reikalaukit tuoj:

„KARDAS,“

1413 N. Paulina St.,

Chicago, Ill.

BIBLIJA ARBA ŠVENTASRAŠTAS SENO IR NAUJO TESTAMENTO

Kas norit iširti tikėjimo slaptības ir prirodyti iš Biblijos savo draugams bei pažįstamiems, kad visas tikėjimas paremtas ant įvairių pasakų, tai įsigykite ją. Kaina jos, puikiuose apdaruose ir geros plonos popieros, tik \$5.00, truputį menkesniais apdaraus ir popiera \$4.00, da prastesnė popiera ir apdarai — \$3.00.

Pasirinkę kokią kainą norit, siųskit užsakymą ir pinigus sekančiu adresu:

„KARDAS“

1413 North Paulina St.,

Chicago, Ill.

NAUJA KNYGA

Barbora Ubrika

arba Klioštorius ir Jezuitai

JAU GATAVA

Ar Tamsta girdėjai apie Barbora Ubriką?

Ar girdėjai apie jos išbuvimą 21 metus urve?

Ar girdėjai koki valgi ji tuo laiku gavo ir kokie drabužiai jos buvo?

Ar girdėjai, kokioj vietoj buvo ji kankinama?

Ar girdėjai, kas ją kankino?

Ar girdėjai, kaip ji iš ten buvo išliuosuota?

Jei ne, o žingeidauji apie jos visą gyvenimą, tai įsigyk šią knygą. Kaina tik 50c.

Kreipkitės sekanciu adresu:

Barbora Ubrika

KARDAS

1443 N. Paulina St.

CHICAGO, ILL.